

Videoconferentie in het strafrecht

Bijlagen

Plaats: 's-Gravenhage

Datum: 17 augustus 2009

Auteur: Marieke Slob (9962986)

School: Juridische Hogeschool Avans-Fontys

Locatie: Tilburg

Stageperiode: 9 februari 2009 – 15 mei 2009

Afstudeeradres: Openbaar Ministerie 's-Gravenhage, Sectie Maatwerk Hollands Midden

Inhoudsopgave

Bijlage A	Methodiek	57
Bijlage B	Uitwerking interview Dhr. R. van den Hoogen	62
Bijlage C	Uitwerking interview Mw. M.J. Grijns	67
Bijlage D	Uitwerking interview Dhr. R. Petersen	70
Bijlage E	Besluit videoconferentie	72
Bijlage F	Uitwerking interview Dhr. B. van Geenen	75
Bijlage G	Uitwerking interview Mw. V. Wilkens-Waaning	78
Bijlage H	E-mail van dhr. G. de Keijzer.....	79
Bijlage I	Uitwerking interview Dhr. E.R. Janssen.....	80
Bijlage J	Uitwerking interview Dhr. M.B. Bax	82
Bijlage K	Foto videoconferentie, Rechtbank Maastricht.....	84
Bijlage L	Uitwerking interview Dhr. M. Schultz	85
Bijlage M	Foto's videoconferentie Kabinet R-C, Rechtbank 's-Gravenhage	88
Bijlage N	Foto's videoconferentie Kabinet R-C, Rechtbank Haarlem.....	89
Bijlage O	Uitwerking interview Mw. A. Bijstra-Schulte.....	91
Bijlage P	Foto's televoorgeleiding, Politiebureau Zwolle.....	92
Bijlage Q	Foto video-TOM, Openbaar Ministerie Zwolle	93
Bijlage R	Uitwerking interview Mw. Y. Schelle-Melis.....	94
Bijlage S	Foto's videoconferentie raadkamer, Rechtbank Arnhem	96
Bijlage T	Uitwerking interview Dhr. M.D. Winter	98
Bijlage U	Uitwerking interview Dhr. R. Heemskerk	99
Bijlage V	Uitwerking interview Mw. M.R.B. Mos	101
Bijlage W	Uitwerking interview Dhr. R.R. Joesoef Djamil.....	103
Bijlage X	Uitwerking interview Mw. H. Baan	104
Bijlage Y	Uitwerking interview Mw. R.C. Stijnen	106
Bijlage Z	Uitwerking interview Dhr. F.J. Klunder.....	108
Bijlage AA	Uitwerking interview Dhr. R.J.G.H. Seerden.....	110
Bijlage BB	Uitwerking interview Dhr. M.J.N. Vermeij.....	112

Bijlage A   Methodiek

In dit stuk wordt de methodiek van de scriptie beschreven.

Plaats

Het onderzoek heeft op verschillende plekken in Nederland plaats gevonden. In de periode februari tot mei 2009 heeft het onderzoek grotendeels plaatsgevonden bij het Openbaar Ministerie 's-Gravenhage. Het onderzoek is geschreven voor het OM 's-Gravenhage. In de woonplaats van onderzoeker, namelijk Papendrecht, heeft een belangrijke plaats gespeeld. Verschillende interviews hebben plaatsgevonden op verschillende plekken in het land. Hieronder volgt van deze plekken een opsomming:

- Arnhem;
- Assen;
- 's-Gravenhage;
- 's-Hertogenbosch;
- Haarlem;
- Maastricht;
- Utrecht;
- Zwolle.

Eenheden

In dit onderzoek wordt een uitspraak gedaan over de nieuwe manier van horen door middel van videoconferentie in de raadkamer, bij de beslissing omtrent de voorlopige hechtenis. De onderzoekseenheid is een vergelijking tussen de rechten van een verdachte in de huidige situatie, het fysiek horen van een verdachte in de raadkamer, en de nieuwe situatie, het verhoren van een verdachte in de raadkamer door middel van videoconferentie. Er is uitspraak gedaan over de juridische en praktische oplossingen die nodig zijn in de wetgeving om de rechten van een verdachte bij de toepassing van videoconferentie te waarborgen.

Soort onderzoek

Dit onderzoek is zowel een beschrijvend als een probleemoplossend onderzoek. De eerste hoofdstukken zijn beschrijvend. In het tweede hoofdstuk wordt namelijk beschreven op welke manier een verdachte wordt gehoord in de raadkamer van de rechtbank, bij de beslissing omtrent de voorlopige hechtenis. Dit is gedaan aan de hand van de wet. De rechten van de verdachte bij dit horen zijn ook beschreven. Aan de hand meerdere bijgewoonde raadkamerzittingen is een verslag gemaakt over het praktische verloop van het horen. Aan het eind van hoofdstuk twee is aan de hand van een krantenartikel beschreven wat de toekomst is van het horen van een verdachte in de raadkamer. Het derde hoofdstuk is ook beschrijvend. In de eerste paragraaf is beschreven wat er onder videoconferentie wordt verstaan. Vervolgens is in de tweede paragraaf uitgewerkt in welke strafrechtelijke procedures videoconferentie een rol speelt. Het project Videoconferentie wordt besproken in de eerste paragraaf van hoofdstuk vier. Daarop volgend wordt in de tweede paragraaf ingegaan op de wet- en regelgeving die het mogelijk maakt dat videoconferentie wordt toegepast. In de laatste paragraaf van het hoofdstuk worden de rechten van een verdachte besproken. Hoofdstuk vijf bevat een uiteenzetting van het gebruik van videoconferentie in Nederland en de Europese Unie en is beschrijvend. Het zesde hoofdstuk bevat een uiteenzetting van de ervaring en visie op videoconferentie. Het onderzoek is echter niet alleen een beschrijvend onderzoek maar vooral een probleemoplossend onderzoek. Aan de hand van de gevonden knelpunten in hoofdstuk zeven worden oplossingen bedacht. Deze oplossingen vormen als aanbeveling het sluitstuk van het onderzoek. Er is geen apart hoofdstuk 'aanbevelingen' gemaakt, omdat de aanbevelingen niet voor het OM zelf gelden. Dit is gedaan in overleg met de afstudeerdocent.

Methode van onderzoek

In dit onderzoek is zowel sprake van deskresearch als fieldresearch. Vooral in de eerste fase van het onderzoek is gebruikt gemaakt van deskresearch om allerlei informatie te vinden over de huidige manier van horen in de raadkamer en de nieuwe manier van horen, namelijk videoconferentie. Bij het onderzoek naar de toepassing van videoconferentie en de ervaring en visie van betrokken partijen van dit gebruik, is sprake geweest van fieldresearch door middel van interviews die zijn afgenomen. De eigen ervaringen van de onderzoeker zijn van belang voor het schrijven van hoofdstuk twee, paragraaf drie, het feitelijk verloop van het verhoor van de verdachte in de raadkamer.

Beschrijving en verantwoording van dataverzamelingsmethoden

Om een kwalitatief onderzoek te voeren, zijn er drie manieren van dataverzameling, namelijk observeren, mondeling/schriftelijk interviewen en het gebruik van bestaande gegevens. De onderzoeksvraag is van belang voor het type dataverzameling dat wordt gekozen. In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van interviews en dataonderzoek. Per dataverzamelingsmethode wordt van deze een beschrijving en verantwoording gemaakt.

Interviews

Om het onderzoek compleet te maken, zijn verschillende personen geïnterviewd. Hieronder volgen deze personen:

Advocaten

- dhr. R. Heemskerk
- dhr. M.J.N. Vermeij
- dhr. M.D. Winter

Dienst Justitiële Inrichtingen

- dhr. R. Petersen (Accountmanager)

Medewerkers rechtbanken

- dhr. B. van Geenen (griffier)
- mw. Y. Schelle-Melis (projectleider digitale zittingszalen en videoconferentie)
- dhr. M. Schultz (hoofd kabinet R-C)
- mw. V. Wilkens-Waaning (griffier)

Ministerie van Justitie

- mw. M. J. Grijns (projectleider Videoconferentie)
- dhr. R. van den Hoogen (Programmamanager van de directie Rechtsbestel)

Openbaar Ministerie

Officieren van Justitie

- mw. H. Baan
- dhr. R.R. Joesoef Djamil
- mw. M.R.B. Mos

Senior Parketsecretaris

- dhr. E.R. Janssen

Politie

- mw. A. Bijstra-Schulte (hOvJ)

Rechters

- dhr. M.B. Bax
- dhr. R.J.G.H. Seerden
- mw. R.C. Stijnen

Tolk

- dhr. F.J. Klunder

Hieronder volgt een verantwoording van de gekozen respondenten.

Advocaten

Twee van de drie respondenten heeft te maken gehad met videoconferentie. Er is gekozen om strafrechtadvocaten te interviewen, omdat zij de rechten van een verdachte behartigen. Het is belangrijk om hun ervaring met videoconferentie weer te geven. Vooral hun visie op de toepassing van videoconferentie in de raadkamer is belangrijk. Zo kan worden gekeken welke knelpunten zij voorzien en welke oplossingen zij hier voor aandragen.

Dienst Justitiële Inrichtingen

De heer Petersen is binnen de DJI o.a. verantwoordelijk voor de invoering van videoconferentie. Omdat de DJI straks een grote logistieke rol gaat spelen in de aanvraag, coördinatie en het planningsproces van videoconferentie-sessies welke door rechtbanken worden aangevraagd, is er gekozen om de heer Petersen te interviewen.

Medewerkers rechtbanken

De medewerkers van de verschillende rechtbanken zijn geïnterviewd omdat zij te maken hebben met videoconferentie. De heer Van Geenen is als griffier direct betrokken bij de invoering van videoconferentie in de raadkamer in de Rechtbank Arnhem. Dit blijkt onder andere uit het feit dat hij vanaf het begin betrokken is bij de invoering en dat hij participeert in de overleggen die plaatsvinden. Mevrouw Schelle-Melis is projectleider digitale zittingszalen en videoconferentie in de Rechtbank 's-Hertogenbosch en heeft derhalve te maken met videoconferentie. In de Rechtbank 's-Gravenhage is de heer Schultz hoofd Kabinet R-C. In deze functie heeft hij er voor kunnen zorgen dat de Rechtbank kon starten met het gebruik van videoconferentie. Vanaf het begin is hij betrokken geweest. Mevrouw Wilkens-Waaning heeft als griffier ervaring met videoconferentie.

Ministerie van Justitie

Het Ministerie van Justitie is verantwoordelijk voor het project 'Videoconferentie bij rechtbanken en penitentiaire inrichtingen'. Mevrouw Grijns is de landelijke projectleider en de heer van den Hoogen is programmamanager. Beide personen spelen een grote rol bij de invoering van videoconferentie.

Openbaar Ministerie

Ook officieren van justitie hebben te maken met videoconferentie. Daarom is gekozen om enkele officieren te interviewen die deze ervaring hebben. Daarnaast is ook hun visie op de toepassing van videoconferentie in de raadkamer van belang.

Bij het OM in Zwolle is de heer Janssen geïnterviewd. Hij is als senior parketsecretaris werkzaam en in deze functie betrokken bij het toepassen van Video-TOM.

Politie

Ook bij de politie wordt videoconferentie toegepast bij het voorgeleiden van verdachten. Om ook deze toepassing kort toe te lichten, is er een interview geweest met een hulpofficier van justitie, mevrouw Bijstra-Schulte. Zij heeft vaak te maken met de 'televoorgeleiding'.

Rechters

Er zijn drie rechters geïnterviewd, omdat zij belangrijke betrokkenen zijn. Er zijn twee vreemdelingenrechters en één toenmalig R-C geïnterviewd. Door de ervaringen uit verschillende rechtsgebieden te vergaren, maakt het onderzoek interessanter.

Tolk

In eerste instantie lag het niet in de planning om een tolk te interviewen. Na een bijgewoonde videoconferentie was de mogelijkheid om na te praten met een tolk. Deze gelegenheid is door onderzoeker aangegrepen om de ervaring en visie van een tolk te verkrijgen.

Met de verschillende ervaringen en meningen wordt een algemeen beeld geschetst over videoconferentie. Het betreft nadrukkelijk geen algemene conclusie, omdat daarvoor te weinig interviews zijn gehouden.

In dit onderzoek is sprake van een gedeeltelijk gestructureerd interviewen. Er is met een topiclijst gewerkt. In deze topiclijst staan onderwerpen die besproken moeten worden en waarin ook een voorkeur voor een vraagvolgorde wordt aangegeven. Dit is gedaan om allen respondenten die geïnterviewd worden op dezelfde vragen antwoord te laten geven, zodat er vanuit alle betrokken partijen een visie en ervaring met betrekking tot het gebruik van videoconferentie naar voren komt die gebaseerd is op dezelfde vragen. De interviews die zijn afgenomen, zijn individueel afgenomen. Dit is gedaan, omdat de respondenten niet beïnvloed kunnen worden en omdat deze niet bij elkaar in de omgeving werkzaam zijn.

Er is in het interview sprake van een focused interview, omdat het over een specifiek topic gaat, namelijk het gebruik van videoconferentie bij de beslissing omtrent de voorlopige hechtenis. De interviews zijn pas gehouden nadat een gedeelte van het onderzoek heeft plaatsgevonden. Hierdoor zijn de interviews meer gestructureerd, omdat al kennis beschikbaar is. De interviews zijn mondeling afgenomen, omdat mondelinge interviews zich kenmerken door een grote mate van flexibiliteit.

De interviews zijn met een videocamera opgenomen. Hier is voor gekozen om zo letterlijk mogelijk weer te geven wat door de respondenten gezegd is. Niet het gehele interview is uitgewerkt omdat dit te veel tijd kost en omdat niet alles van belang is voor het onderzoek. Om de interviews zo betrouwbaar mogelijk te maken, zijn alle uitgewerkte interviews opgestuurd naar de respondenten. Zij hebben soms nog enkele aan- of opmerkingen gemaakt. Zo is er voor gezorgd dat de uitgewerkte interviews daadwerkelijk overeenstemmen met de antwoorden van de respondenten.

Dataonderzoek

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van bestaande data. Om ervoor te zorgen dat de juiste data onderzocht worden, is ten allen tijde de meest recente versie van de wetten geraadpleegd. Er is bij het dataonderzoek gebruik gemaakt van boeken uit de bibliotheek van het OM, boeken die al in bezit zijn van de onderzoeker, Kamerstukken en informatie van Internet.

Materiaal verzamelen

In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de specifieke omstandigheden waaronder de gegevens worden verzameld. Bij het gebruik van wetteksten wordt de meest recente versie geraadpleegd via de internetsite van de overheid. De bibliotheek van het OM is geraadpleegd bij het vinden van literatuur. Overige informatie is verkregen via Kamerstukken of via internet. Indien er betrouwbare en bruikbare gegevens werden gevonden op internet, werd deze informatie direct worden opgeslagen met de daarbij gebruikte bron zodat deze later in de literatuurlijst en de voetnoten konden worden opgenomen.

Registratie, verwerking en preparatie van gegevens

Bij het vinden van data is eerst gekeken of de gegevens van toepassing waren op het onderwerp. De gevonden gegevens zijn geordend in een map. Er zijn verschillende tabbladen gebruikt om de gegevens te ordenen. Bij het schrijven van een hoofdstuk is de informatie gereduceerd door tekst te schrappen die niet relevant was voor het beantwoorden van de centrale vraag. Omdat er daarna nog teveel informatie was, is de tekst gelabeld. Dit

is gedaan door de relevante passages te markeren, die de analyse-eenheden vormden. De relevante passages zijn gekoppeld aan een paragraaf. Nadat de scriptie is afgerond, is deze nogmaals doorgelezen om de overbodige tekst te schrappen.

Bijlage B   Uitwerking interview Dhr. R. van den Hoogen¹

Ministerie van Justitie

Functie: Programmamanager van de directie Rechtsbestel van het Ministerie van Justitie

Datum: 30-03-2009

Tijd: 13.00-14.00u

De heer Van den Hoogen (hierna te noemen: Van den Hoogen) geeft aan dat bij Justitie steeds vaker wordt gewerkt in een 'programma'. Een programma bestaat uit een aantal projecten, met een zelfde soort thema of een zelfde soort doel. Het programma van Van den Hoogen, 'e-Rechtsbestel' of 'e-justice', is zorgen dat organisaties uit de justitiële keten beter samenwerken op digitaliseringsgebied. Videoconferentie is een project binnen het programma. De organisaties uit de justitiële keten zijn: de Rechtspraak, het OM, de politie, deurwaarders, advocatuur, notariaat en het gevangeniswezen. Die organisaties zijn allemaal met digitalisering bezig en het is voor deze organisaties vaak lastig om samen te werken in projecten. Justitie voert het projectmanagement uit, waarbij de organisaties worden samengebracht in één project. Soms financiert justitie een deel of wordt er subsidie gegeven. Ook kan het zijn dat de wetgeving moet worden aangepast. Alle digitaliseringszaken die betrekking hebben op organisatie uit het rechtsbestel, kunnen binnen het programma kunnen vallen.

Volgens Van den Hoogen zijn er verschillende oorzaken voor het feit dat het zo lang duurt voordat videoconferentie in het strafrecht landelijk wordt ingevoerd. Hij geeft hiervoor een drietal oorzaken. De eerste oorzaak is de ontoereikende techniek in de jaren '90. Aan het eind van de jaren '90 zijn er al een aantal pilots geweest waar videoconferentie is toegepast. Hij geeft aan dat de eerste pilots op zichzelf succesvol waren, maar de techniek nog niet voldoende ontwikkeld was. Dit was een belemmering in de allereerste fase.

Naar aanleiding van een uitspraak van een rechter (Rb. Rotterdam 28 maart 1995, NJ 1995, 478), waarin werd besloten dat videoconferentie toegepast bij een voorgeleiding niet ingevolge de wet was, is besloten om de wet aan te passen. Dit is de tweede oorzaak, want wetgevingsprocessen duren lang. Indien een wetsvoorstel klaar is, duurt het nog een jaar voordat de wetgeving van kracht wordt. Justitie is namelijk afhankelijk van de agenda van de Eerste en Tweede Kamer. In het wetgevingsproces moet geadviseerd worden door verschillende organisaties. Deze organisaties hebben voor het opstellen van dit advies ongeveer twee maanden nodig. De Raad van State moet adviseren over wetgeving. Van den Hoogen geeft aan dat de organisaties die de gevolgen ondervinden, ook advies mogen geven. Voorbeelden van deze organisaties zijn: de Raad voor de Rechtspraak, het OM, de beroepsvereniging van rechters en het Commissie Bescherming Persoonsgegevens.

Het belangrijkste oponthoud, de derde oorzaak, komt voort uit het in kaart brengen van de kosten en de baten van videoconferentie. Bij het wetgevingsproces werd duidelijk dat de opbrengst door het gebruik van videoconferentie vooral in het vervoer van de gedetineerden lag. Dat betekent dat de DJI de meeste winst zou behalen. Bij de rechtspraak zou men vooral moeten investeren in de apparatuur voor videoconferentie. Wat justitie in elk geval wilde weten, was of videoconferentie op termijn überhaupt wel besparingen met zich mee zou brengen. Daarom is het WODC onderzoek gedaan, door drs. Anneke Slob². Het maken van de kosten- en batenanalyse was complex. Juist het in kaart brengen van waar de kosten

---

¹ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

² Van der Ende e.a., *Ex ante evaluatie van videoconferencing in het strafrecht en vreemdelingenbewaringszaken*, Rotterdam: Encorys/WODC, 2007.

en de opbrengsten liggen is erg ingewikkeld. Daar is justitie nu niet uit. De discussie duurt voort. Pas toen de kosten- en batenanalyse in december 2007 klaar was, is vrij kort daarna de beslissing genomen om videoconferentie landelijk te gaan invoeren.

De reden om met videoconferentie in het vreemdelingenrecht te beginnen, ligt volgens Van den Hoogen bij het feit dat er in dit rechtsgebied al eerder wetgeving was. Voor rogatoire commissies zijn een paar initiatieven genomen door enthousiaste rechtbanken. In het strafrecht zal binnenkort de invoering van videoconferentie bij de raadkamer plaatsvinden. De planning was dat al zou worden gestart in de Rechtbank Arnhem, maar deze start heeft nog niet plaatsgevonden. Gevangenen hebben vertraging in de oplevering wegens problemen van juridische aard. Van den Hoogen kan hier niet veel over zeggen. De apparatuur staat klaar voor gebruik. Van den Hoogen verwacht dat de Rechtbank Arnhem in juni/juli 2009 van start gaat. Het is de bedoeling dat in rond juli dit jaar, zes locaties gaan beginnen met videoconferentie. Hij noemt hier de Rechtbanken Maastricht, Rotterdam, Dordrecht, Utrecht, Haarlem en de Detentieboot Dordrecht. De werking en het gebruik van videoconferentie in Arnhem is niet veel anders dan in Maastricht.

Van den Hoogen merkt op dat in beginsel de uitvoeringsregelingen/processen voor de rechtbanken hetzelfde zijn. Justitie is op dit moment bezig met procesbeschrijvingen, die voor een belangrijk deel gebaseerd zijn op hoe het in Maastricht gaat. Bij het maken van deze procesbeschrijvingen worden wel mensen uit Arnhem betrokken. In de toekomst krijgt iedere rechtbank een procesbeschrijving. Het kan zijn dat een rechtbank in zijn eigen procesbeschrijving wat afwijkt van de landelijke procesbeschrijving. Wel worden deze processen zo precies mogelijk in kaart gebracht. Er zijn een aantal aspecten waaraan de rechtbanken zich moeten houden. Van den Hoogen geeft aan dat er qua techniek één leverancier is voor de apparatuur, namelijk KPN. Die geeft de uitleg hoe de apparatuur werkt en hoe deze getest wordt. De rechtbank bepaalt of er verbinding wordt gemaakt en op welk moment er een verbinding tot stand komt. Hier is voor gekozen bij de inrichting en aankoop van de apparatuur. Aan de kant van het HvB is het niet mogelijk om zelf de apparatuur aan te zetten, zodat wordt voorkomen dat de apparatuur in de rechtbank ongewild aan gaat.

De bedrijven Avex en KPN zijn verantwoordelijk voor de apparatuur. Ze zijn via een Europese aanbesteding verworven. KPN heeft een samenwerkingsverband met Avex, welke is gespecialiseerd in het plaatsen van apparatuur in rechtbanken. In algemene zin is het niet ingewikkeld om de apparatuur te bedienen. Een opleiding is volgens Van den Hoogen niet nodig. Een uitleg echter wel. Vanuit het project 'e-Rechtsbestel' is een bureau opgezet, Thema Team, om daarin te ondersteunen. Het bureau gaat naar de rechtbank toe om het invoeringsproces te begeleiden. Het is niet voldoende als alleen formulieren worden opgestuurd en de rechtbanken verder hun eigen lijn moeten trekken voor wat betreft de toepassing van videoconferentie.

Videoconferentie is een soort 'afpelvariant'. Dat betekent dat in beginsel videoconferentie geschikt wordt geacht voor alle gevallen, waarin een verhoor plaatsvindt van wie ook. Er is voor gekozen om in eerste instantie videoconferentie in de wet te beperken tot de meer eenvoudige gevallen. De meer complexe zaken mogen op dit moment nog niet plaatsvinden door middel van videoconferentie, tenzij er een beveiligingsbelang is.

In een uitzending van Nova³ zie je dat de gedachte bij advocaten leeft dat bij het gebruik van videoconferentie de rechten van hun cliënten niet gewaarborgd worden (deze advocaten hebben geen ervaring met videoconferentie). In het wetgevingsproces is ook de advocatuur betrokken. De praktijk is nu dat advocaten die met videoconferentie werken, er geen bezwaar tegen hebben. Het gaat vanzelf. Volgens Van den Hoogen kun je de persoon vrij goed zien, goed genoeg in elk geval voor dit soort eenvoudige verhoren. Het is voor de

---

³ Uitzending van Nova van 18 maart 2009, bekeken op 19 maart 2009.

advocaat meestal makkelijk om bijvoorbeeld niet naar Maastricht te hoeven reizen, maar gewoon bij zijn cliënt in Dordrecht te zitten als hij in de omgeving van Dordrecht werkzaam is. De klachten die de projectgroep ontvangen heeft van advocaten zijn te verwaarlozen. De advocaten vinden werken met videoconferentie wel prima. Het is meer iets van de juridische beroepsgroep. Van den Hoogen heeft zelf de verwachting dat op moment dat videoconferentie ingevoerd is, de klachten van de advocaten afzwakken.

De landelijke projectgroep gaat een goede coördinatie bewerkstelligen tussen verschillende locaties, door de DV&O in te schakelen als logistiek bureau. Dat is de dienst die verantwoordelijk is voor de logistiek rondom het vervoer van de gedetineerden. Deze busjes rijden door heel Nederland. De projectgroep heeft de DV&O gevraagd om de logistieke verbindingen te beheren. Daar zijn ze nu mee bezig. Daar komt het logistiek bureau 'de Dienst Telehoren en Telepleiten' vandaan. Het is de bedoeling dat de Dienst Telehoren en Telepleiten elk geval de klachten van de rechtbanken en HvB zal gaan coördineren. De klachtenafhandeling moet zoveel mogelijk gecentraliseerd worden. Op het moment dat blijkt dat de verbinding ergens kapot is en de gedetineerde alsnog vervoerd moet worden, moet deze dienst hiervan op de hoogte worden gebracht. Zij hebben namelijk de expertise om alsnog de gedetineerde op tijd te vervoeren. Alles wat komt kijken bij het maken van een verbinding tussen de rechtbank en de inrichtingen, komt bij die dienst terecht. Dat is ook de reden waarom er nog niet veel locaties zijn bijgekomen. Zodra er sprake is van een netwerk van verbindingen door heel Nederland, moet dit goed op elkaar aangesloten zijn. Dat moet dus worden georganiseerd en gecoördineerd. Dat is nog niet zo eenvoudig.

Van den Hoogen geeft aan dat hij niet weet hoeveel verbindingen tegelijk kunnen worden gemaakt. Het zal zelden voorkomen dat met drie of vier personen videoconferentie wordt gedaan tegelijkertijd en dat deze personen zich allemaal op een andere locatie bevinden. In theorie moet het technisch gezien mogelijk zijn. Volgens hem is een drietal verbindingen wel het maximum, omdat het anders te ingewikkeld wordt. Hij geeft aan dat hij geen voorbeeld van een zaak kent, waarbij de verbinding tijdens de zitting is uitgevallen. Het is wel voorgekomen dat een verbinding er tijdelijk uit lag, ongeveer één week. Dat is twee keer gebeurd. Dan is iedereen hard aan het werk om het op te lossen en worden in de tussentijd mensen weer vervoerd met busjes. Met de verbinding zijn verschillende problemen geweest. De verbinding viel wel eens uit of dat de dag van te voren bleek dat de verbinding niet werkte. Van den Hoogen kan zich voorstellen dat, op het moment dat videoconferentie landelijk wordt ingevoerd, er andere problemen gaan spelen. Bijvoorbeeld als de verbinding op één locatie niet werkt. Er ontstaan logistiek gezien problemen, omdat het bijv. handiger is om de verdachte over twee uur te horen maar dat dit niet lukt omdat een andere rechtbank met dat HvB een verbinding wil leggen. Op dat moment wordt het proces ingewikkelder. De rechter bepaalt wat er gebeurt als het beeld wegvalt.

Er is bij het maken van de wetgeving en de manier van uitvoering van videoconferentie, niet of nauwelijks gebruik gemaakt van ervaringen uit het buitenland. De projectgroep heeft wel materiaal bekeken, maar het is niet zo dat hier structureel gebruik van gemaakt is. Nederland loopt volgens Van den Hoogen voor, in het op deze manier benaderen van videoconferentie. Hij is vertegenwoordigd in een internationale werkgroep over videoconferentie, welke videoconferentie stimuleert in de EU. In deze werkgroep blijkt dat Nederland in kwalitatief opzicht erg voor loopt. Nederland heeft heel goed nagedacht over de inrichting van videoconferentiezalen en alle aspecten waarmee rekening moet worden gehouden voor het tot stand kunnen brengen van een videoverbinding. Van den Hoogen ziet dat andere landen onvoorbereid aan de slag zijn gegaan en hier geen rekening mee hebben gehouden. Bij dat soort landen ziet hij ook dat videoconferentie klakkeloos toegepast wordt, terwijl het in Nederland nog maar plaatsvindt op een paar locaties. De kwaliteit kenmerkt volgens Van den Hoogen wel de Nederlandse benadering. Van Nederland heeft kennis is overgedragen in de Europese werkgroep en andere landen hebben van deze kennis geleerd. In kwalitatief opzicht is het eerder dat landen van Nederland kunnen leren, met name over de aanpak van

videoconferentie hier. Tegelijkertijd zijn er ook dingen die Nederland van andere landen leert. Op Europees niveau is men op dit moment bezig met een soort boekingssysteem, zodat één locatie een boeking kan doen op een andere locatie. Dat is iets wat Nederland wellicht kan overnemen. In de fase van uitvoering, wordt meer naar andere landen gekeken dan tijdens het maken van de wetgeving.

De advocatuur is negatief over het gebruik van videoconferentie, omdat ze daar niet zoveel ervaring mee hebben. In een aflevering van Nova was te zien dat de apparatuur één keer stil viel. Dat feit werd groots opgeblazen door Nova en ook door de advocatuur. Je kunt in deze uitzending niet zien hoe groot dat probleem werkelijk was. Als het beeld twee à drie seconden stil staat en dit wordt net in beeld gebracht tijdens een uitzending, lijkt het net of de apparatuur waardeloos is terwijl de kwaliteit van de apparatuur over het algemeen echt goed is. Van den Hoogen heeft de indruk dat de kritiek verstompt als de advocatuur ook gewend is aan de toepassing van videoconferentie. Volgens hem zijn er eigenlijk geen instanties die problemen hebben met videoconferentie. De projectgroep 'e-Rechtsbestel' heeft onder andere nog vragen over de positie van de tolk. Hier moet nog over worden nagedacht. Van den Hoogen is betrokken bij een internationaal onderzoek dat gaat over het tolken via de videoconferentie. Dit onderzoek geschiedt aan de universiteit van Surrey in Engeland. Tolken hebben bedenkingen, vooral of het gebruik van videoconferentie wel handig is. Van den Hoogen kan zich voorstellen dat als je op afstand tolkt, het lastiger is om het goed te horen en te zien. Het is de keuze van de tolk om te bepalen waar hij is, bij de verdachte of in de rechtbank. Van den Hoogen denkt dat de tolk over het algemeen liever bij degene is die hij tolkt, omdat hij dichterbij zit en het beter kan verstaan. Er is in de wet geen belemmering voor een andere opstelling.

Van den Hoogen is van mening dat de apparatuur zo ver ontwikkeld is dat horen via videoconferentie bijna overeenkomt met fysiek horen. Videoconferentie wordt in het filmpje⁴ het toereikend alternatief genoemd en dat is het volgens van den Hoogen. Hij geeft aan videoconferentie heel anders is, dan dat we tijdens een interview tegenover elkaar zitten. Tijdens videoconferentie heb je wel het gevoel dat je oogcontact hebt, want de camera zit boven het scherm waarop je die persoon ziet. Daarmee is videoconferentie afdoende gebleken voor de verhoren waar het hier om gaat. Videoconferentie wordt niet beschouwd als schending van art. 6 EVRM. Een kenmerk van art. 6 EVRM is dat een verdachte aanwezig moet kunnen zijn tijdens een zitting en alles moet kunnen zeggen wat hij wil. Dat kan tijdens videoconferentie. Hij kan alles zien, alles zeggen, alles meemaken. Maar om te zeggen dat het hetzelfde is als dat hij erbij is? Dat vindt Van den Hoogen ook niet.

Er is geen procesbeschrijving gemaakt voor het specifieke geval van het verhoren van een verdachte met een geestelijke stoornis door middel van videoconferentie. In algemene zin beslist de rechter of iemand al dan niet verhoord wordt. Als de verdachte of zijn advocaat aangeeft dat de verdachte een stoornis heeft, is het onwaarschijnlijk dat de rechter het tegendeel beweert. Mocht het echt op de spits gedreven worden, dan zal een advocaat een doktersverklaring moeten afgeven. Rechters kunnen met elkaar bepaalde dingen afspreken. Dat is nu nog niet gebeurd, maar Van den Hoogen kan zich voorstellen dat dit over een tijdje wel het geval is. Rechters kunnen met elkaar afspreken dat wanneer een advocaat aanvoert dat de verdachte een stoornis heeft en daarom niet door middel van videoconferentie gehoord kan worden, de rechters altijd met het verzoek van de advocaat akkoord gaan. Het is aan de rechter om te zeggen: 'ik heb daar niets mee te maken', maar dan ligt er wel rechterlijk beleid. Ook voor iemand met een audiovisuele handicap is nog niet vastgelegd welke regels met betrekking tot de toepassing van videoconferentie precies gelden. In de toekomst kan dit worden vastgelegd.

---

⁴ 'Telehoren, een toereikend alternatief', filmpje op intranet van justitie, bekeken op 23 maart 2009.

Van den Hoogen merkt op dat hij bij Nova heeft gezien dat de rechter heel flexibel omging met het aankondigen van het gebruik van videoconferentie. De rechter zei ter plekke 'Ik ben verplicht om u te vragen of u het er wel mee eens bent'. Volgens Van den Hoogen moet dit van te voren al geregeld zijn. Het moet een uitzondering zijn dit ter plekke beslist wordt. Dat moet in de toekomst anders gedaan worden.

Voor het oproepen voor videoconferentie moeten er richtlijnen komen. Deze zijn er nog niet. In het besluit staat alleen dat een termijn moet worden genoemd, wanneer iemand moet aangeven of hij het er wel of niet mee eens is. Van den Hoogen is het met onderzoeker eens dat het goed zou zijn om richtlijnen op te stellen. Het is op dit moment niet mogelijk om daar hele precieze richtlijnen voor op te stellen omdat er nog niet veel ervaring is. In de toekomst lijkt het volgens Van den Hoogen nuttig dat de rechtbanken een zelfde formulier hanteren voor de oproeping van een verdachte.

In de wetgeving is open gelaten wat met 'het belang van het onderzoek' wordt bedoeld, in verband met de beslissing tot het wel of niet overgaan tot videoconferentie. Het uitgangspunt is dat de rechter hier over gaat. Over een aantal jaar kan het zijn dat verschillende rechters 'het belang van het onderzoek' bepaalde manier hebben geïnterpreteerd en dat rechters zich hieraan houden. Dat zijn ze overigens niet verplicht.

Normaal gesproken verstuurt de griffier van de rechtbank een oproep voor een verhoor. Daarin moet volgens de wetgeving staan dat bezwaar kan worden gemaakt, als de verdachte het niet eens is met het verhoor. Via de griffier kan de verdachte zijn bezwaar melden. Van den Hoogen was bij een zitting in Maastricht en een rechter had nog geen rekening gehouden met het feit dat een advocaat bezwaar zou kunnen maken tegen de toepassing van videoconferentie. Het maken van bezwaar staat wel in de wet beschreven, maar kennelijk was hiermee nog geen rekening gehouden. Wat Van den Hoogen nu ziet, is dat het nog niet goed genoeg gebeurt. Er zouden landelijk gezien richtlijnen moeten worden vastgesteld, waarin wordt aangegeven welk stappenplan er moet worden doorlopen om een bezwaar te behandelen.

De eisen die gesteld worden aan de techniek zijn beschreven in de aanbesteding die is gedaan. Techniekonafhankelijke regelgeving is wenselijk. Daarom staan er, als het om wetgeving gaat die betrekking heeft op techniek, meer algemene normen in de wet, zoals 'natuurgetrouw'. Er zijn door TNO eisen gesteld. De rechtspraak en de DJI hebben een technisch rapport vastgesteld, waar abstracte termen zijn overgenomen. De wetgever sluit aan bij de wensen van de praktijk.

Van den Hoogen weet niet honderd procent zeker hoe het recht op overleg tussen de verdachte met de advocaat in de praktijk vorm krijgt. Het lijkt hem onhandig dat het scherm tijdens de videoconferentie wordt uitgezet of dat de advocaat en de verdachte naar een andere ruimte lopen om daar overleg te hebben.

Bijlage C   Uitwerking interview Mw. M.J. Grijns⁵

Ministerie van Justitie

Functie: Projectleider invoering videoconferentie bij rechtbanken en penitentiaire inrichtingen

Datum: 15-04-2009

Tijd: 10.00-11.00u

Mevrouw Grijns (hierna te noemen: Grijns) is projectleider bij het Ministerie van Justitie en is verantwoordelijk voor de invoering van videoconferentie in Nederland. Ze geeft aan dat het project onderdeel is van het programma E-justice, waar Ronald van den Hoogen programmamanager is. Het project is gestart na afloop van de pilot tussen de detentieboot Dordrecht en de rechtbank Maastricht. De ervaringen die uit deze pilot naar voren zijn gekomen, zijn positief. Er is gekeken wat voor eisen rechters stelden om videoconferentie in de toekomst te willen toepassen. Een voorbeeld hiervan zijn de eisen die aan de beeldkwaliteit gesteld worden. Grijns geeft aan dat voor de rechters belangrijk is dat de emoties van procesdeelnemers goed kunnen worden waargenomen. Aan de hand van de eisen en voorwaarden die gesteld zijn, is door TNO een plan van eisen opgesteld. Er is een ex ante onderzoek gedaan door het WODC naar de kosten en baten van videoconferentie. Grijns geeft aan dat uit het rapport bleek dat op langere termijn de kosten van videoconferentie zeker kunnen worden terugverdiend. Nadat het onderzoek door het WODC was afgerond, is een raamcontract opgesteld voor de apparatuur. Het contract is Europees aanbesteed. KPN is uiteindelijk de leverancier van deze apparatuur geworden.

De pilot tussen Dordrecht en de rechtbank Maastricht is geleid door de Raad voor de Rechtspraak. Grijns geeft aan dat de Raad voor de Rechtspraak een losstaand orgaan is van het ministerie van Justitie. DJI is één van de onderdelen van de taakorganisaties van Justitie. De Raad voor de Rechtspraak kan DJI niet aansturen en dit moet volgens Grijns ook niet zo zijn, omdat het twee gelijkwaardige partners betreft. De directeur-generaal Rechtshandhaving en Rechtspleging van het Ministerie van Justitie is daarom gevraagd het project videoconferentie onder zijn hoede te nemen. Grijns is daarna benaderd om het project te gaan leiden.

De rechtbanken zijn volgens Grijns zeer autonoom en fungeren binnen verschillende gebieden als kleine, zelfstandige organisaties. Hierdoor wordt door de rechtbanken niet automatisch initiatief genomen samen te werken bij invoering van videoconferentie. Over de toepassing van videoconferentie wordt door de rechtbanken zelf een keuze gemaakt. In de praktijk ziet Grijns dat door de rechtbanken soms vraagtekens worden geplaatst bij de invoering van videoconferentie in het recht. Rechtbanken vragen zich bijvoorbeeld af wat de invoering van videoconferentie ze oplevert. Het contact met de rechtbanken is volgens Grijns met horten en stoten gegaan. Ze geeft aan dat er eerst een projectleider bij de Raad voor de Rechtspraak de rechtbanken vertegenwoordigde. Nu is dat iemand geworden van de rechtbanken zelf. Hier voor is gekozen omdat de Raad voor de Rechtspraak vond dat keuzes gemaakt moeten worden door mensen van de rechtbanken zelf. De Raad voor de Rechtspraak is vooral faciliterend voor de rechtbanken. Grijns geeft aan dat het voor haar de kunst is om de rechtbanken te verleiden mee te doen aan videoconferentie. Ze geeft aan dat je het moet hebben van persoonlijke initiatieven, genomen door personen die erg enthousiast zijn.

---

⁵ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Verschillende rechtbanken willen meedoen aan het project. Op dit moment is de projectgroep van Grijns bezig met het ontwikkelen van een procedure om de uitrol van videoconferentie op locaties te laten plaatsvinden. Het Thema Team is ingehuurd door de projectgroep om in overleg de inhoud van de mappen samen te stellen. De inhoud van de mappen wordt samengesteld door het projectteam, maar de mappen zelf worden door Thema Team ontworpen. Dit fungeert als basis voor de landelijke uitrol van het gebruik van videoconferentie, zodat niet op iedere locatie het wiel opnieuw uitgevonden hoeft te worden. Er worden op dit moment drie mappen gemaakt. De eerste map is een introductiemap. In deze map wordt door middel van folders en standaard formulieren een introductie gegeven van videoconferentie. De tweede map is een gebruikersmap voor rechters en griffiers. De procesbeschrijvingen zijn in deze map opgenomen. Als laatste is er een eigenarenmap. In deze map zit o.a. het raamcontract⁶. Op dit moment gaat de projectgroep de invoering van videoconferentie in het landelijk overleg structureren.

Grijns geeft aan dat Arnhem de eerste rechtbank is die videoconferentie gaat toepassen in de raadkamer gevangenhouding. Op dit moment zijn ze onder andere bezig met de implementatie van hun interne werkprocessen. Het HvB in Arnhem is naar verwachting voor de zomer aangesloten. Het is de bedoeling dat videoconferentie landelijk zal worden toegepast in de raadkamer. Eerst zal in Arnhem moeten worden gekeken of het proces dat nu wordt doorlopen, past voor de raadkamer gevangenhouding. Daarna zal worden bekeken welke volgende rechtbank zal starten met toepassing van videoconferentie in de raadkamer gevangenhouding.

Volgens Grijns zorgen verschillende aspecten voor vertraging bij invoering van videoconferentie in het recht. Allereerst spelen veel belangen van verschillende partijen een rol. De projectleider moet de verschillende partijen dezelfde kant op krijgen. Het hele proces wordt hierdoor complexer. Ze geeft aan dat ook het introduceren van een nieuwe dienst, namelijk de dienst Telehoren, een vertragend effect heeft. Deze dienst zorgt voor een coördinatie bij de toepassing van videoconferentie. Er moet een heel beheerssysteem opgezet worden. Er moeten hele strikte afspraken worden gemaakt over wie wat doet. Het grootste knelpunt in het project is echter afstemming van partijen.

Bij DJI zullen processen gaan veranderen, omdat de gedetineerden niet meer met een busje worden opgehaald. Ook bij de rechtbanken zullen processen veranderen. Grijns geeft aan dat de rechtbanken nu een lijst krijgen van wie gehoord moet worden. Deze sturen ze door naar DJI en dat proces gaat nu veranderen. De rechtbanken zijn bij de toepassing van videoconferentie minder flexibel. Grijns noemt hierbij een voorbeeld. Als de advocaat van vreemdeling X nog niet aanwezig is en de advocaat van vreemdeling A is er wel, wordt eerst vreemdeling A gehoord. Dit wordt intern omgewisseld. Rechtbanken zouden deze flexibiliteit ook graag bij de toepassing van videoconferentie behouden. Dit vraagt de nodige uitwerking.

Volgens Grijns is het ingewikkeld richtlijnen te maken op basis van het Besluit Videoconferentie (in gevallen waarin videoconferentie niet wordt toegepast). De rechter mag zelf beslissen of hij vindt dat videoconferentie toegepast kan worden. Ze geeft aan dat elke rechter er verschillend over denkt en zo een andere beslissing neemt. Grijns geeft aan dat daarom het opstellen van richtlijnen voor het wel of niet toepassen van videoconferentie niet de taak van de projectgroep is. De projectgroep organiseert alleen het proces en de nodige randvoorwaarden. De rechterlijke macht zal zelf verantwoordelijkheid en initiatief moeten nemen tot het afspreken van een gemeenschappelijke lijn. In het vreemdelingenrecht is dit ook het geval. Er is daar ook een werkgroep die deze zaken bespreekt.

---

⁶ In augustus 2009 is duidelijk geworden dat de mappen de vorm van een handboek hebben gekregen. In de scriptie wordt daarom gesproken over het handboek in plaats van de mappen.

In de Rechtbank Arnhem wordt dit moment uitgedacht hoe men om wil gaan met de positie van de advocaat. De oplossingen voor het mobiliteitsprobleem van de advocaat is dat een verdachte op een andere dag wordt gehoord of een verdachte met een busje wordt aangevoerd en zonder videoconferentie wordt gehoord. Er wordt op dit moment ook gekeken of verdachten anders kunnen worden geplaatst. Bijvoorbeeld dezelfde verdachten bij elkaar. Met de tolk heb je ook een probleem, als het een tolk betreft die een niet veel voorkomende taal beheerst. Een tolk moet bij een gedetineerde zitten. Er zal dan goed moeten worden gepland, als de tolk op één dag bijvoorbeeld in Utrecht en Groningen moet zijn.

Op dit moment is de projectgroep met de rechters aan het bekijken wat de mogelijkheden zijn voor de toepassing van videoconferentie. Bijvoorbeeld in het vreemdelingenrecht heeft een rechter aangegeven dat hij het belangrijk vindt een 'blok' te krijgen, waarin hij zittingen moet draaien. Rechters willen de flexibele ruimte krijgen.

Om het mogelijk te maken straks meerdere verbinden te kunnen leggen, denkt de projectgroep er op dit moment over meerdere ruimtes in een inrichting in te richten. Dit is één van de opties om flexibiliteit te vergroten.

De apparatuur staat gereed in de rechtbanken Rotterdam, Zwolle en Arnhem. De rechtbanken Amsterdam, Zutphen, Dordrecht, Middelburg en Utrecht zijn bezig. De detentiecentra Alphen aan de Rijn, Zeist en HvB Arnhem worden als eerste aangesloten. Er zijn ook een aantal rechtbanken die bepaalde voorwaarden stellen om mee te willen doen. Grijns geeft aan dat er altijd wat voor- en achterlopers zijn.

Voor de zomer wil de projectgroep de vijf rechtbanken en de drie detentiecentra hebben aangesloten zodat er kan worden gekeken of het werkt. Wat hier voor nog nodig is:

- het maken van een draaiboek. Hoe gaat het proces in zijn werk?;
- de beheersorganisatie moet goed zijn;
- de apparatuur moet getest zijn op veiligheid;
- er moet overeenstemming zijn bereikt over het logistieke plan.

De locaties die videoconferentie gaan toepassen worden door de projectgroep gesteund en gefaciliteerd met procesbeschrijvingen en een implementatieplan. Het is daarnaast de bedoeling dat deze locaties in gesprek gaan en ervaringen delen.

De ervaringen met de apparatuur zijn positief, dat is ook gebleken uit de ervaringen die in Maastricht zijn opgedaan.

Tot nu toe heeft de projectgroep zich nog niet geconcentreerd op de mening van de advocaten. Er zijn wel interviews gehouden met advocaten. Met name in Arnhem wordt op dit moment de lokale Nederlandse Orde van Advocaten betrokken bij het proces.

Bijlage D   Uitwerking interview Dhr. R. Petersen⁷

Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) te Assen

Functie: Senior accountmanager, projectlid van het project: 'Invoering videoconferentie bij rechtbanken en penitentiaire inrichtingen'.

Datum: 14-04-2009

Tijd: 10.30-11.20u

De heer Petersen (hierna te noemen: Petersen) is senior-accountmanager bij de DV&O. Petersen merkt op dat uiteindelijk twintig rechtbanken en een nog nader te bepalen aantal detentiecentra videoconferentie gaan toepassen, hoofdzakelijk op het gebied van vreemdelingenrecht. Om dit mogelijk te maken, is er een landelijke projectgroep opgericht onder leiding van mevrouw Grijns (hierna te noemen: Grijns). Grijns heeft medio 2008 de DV&O benaderd om te participeren in het project Videoconferentie. Vanuit de logistieke expertise was de vraag gesteld of DV&O een rol kon spelen in de aanvraag, coördinatie en planningsproces van videoconferentie-sessies welke door rechtbanken worden aangevraagd.

De DV&O is op dit moment verantwoordelijk voor het vervoer van gedetineerden van de plek van detentie, naar de rechtbank. De fysieke transporten worden aangevraagd via een transportorder. Alle aanvragen worden ingevoerd in het (OMS) managementsysteem van de DV&O. Vanuit dit aanvraag en planningssysteem wordt een planning gemaakt. Dit proces zal bij de invoering van videoconferentie niet veel anders verlopen. De rechtbank richt een verzoek aan DV&O te Assen. Dit verzoek wordt in het managementsysteem ingevoerd. De aanvraag komt terecht bij het bureau Telehoren. Het bureau Telehoren bestaat uit twee mensen die de aanvragen van de rechtbanken opnemen in een planningssysteem en bekijkt welke rechtbank er met welke inrichting gaat communiceren. Dit gaat om een heel proces, waar een logistiek model aan ten grondslag ligt. Op dit moment is er een model ontwikkeld waarin elke rechtbank met een aantal detentiecentra kan worden aangesloten. In de toekomst zullen meer detentiecentra en PI's worden aangesloten en dan wordt het toepassen van videoconferentie logistiek gezien ingewikkelder. In mei 2009 worden drie plenaire sessies gehouden met de (eind)gebruikers van de rechtbanken, die deel gaan nemen aan videoconferentie. Het doel van deze sessies is dat, unaniem door de gebruikers inclusief DV&O, voor een model wordt gekozen.

Petersen merkt op dat één van de knelpunten de duur van een videoconferentie-sessie is. Het is de vraag hoeveel videoconferentie-sessies kunnen worden gehouden. Op dit moment zijn verdachten aanwezig op de rechtbank. Als een zaak op de zitting uitloopt, is er nog mogelijkheid even te wachten met het volgende verhoor. Dat is straks bij de toepassing van videoconferentie anders, want dan hebben meer rechtbanken hinder als het verhoor bij één rechtbank uitloopt. Dit vergt afstemming tussen de gebruikers binnen de rechtspraak. Volgens Petersen is deze afstemming niet de taak van de DV&O. Haar taak is het inboeken van de aanvragen in het systeem en zorgen dat de verbinding tot stand kan komen. Indien zich een storing voordoet, zal DV&O de coördinatie hiervan op zich nemen middels het Shared Services Centre (SSC-i). De verwachting van Petersen is dat er een toename zal zijn in het aantal mensen dat gehoord wil worden, omdat het voor een verdachte aantrekkelijker wordt om te worden gehoord via videoconferentie. De verdachte is bij de toepassing van videoconferentie niet een hele dag onderweg.

---

⁷ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Petersen merkt op dat op dit moment wordt gewerkt aan een verbinding tussen de rechtbank Arnhem en de PI in Arnhem, zodat hier de raadkamerzittingen kunnen worden gehouden door middel van videoconferentie. Hij geeft aan dat de rechters op dit moment nog terughoudend zijn in de toepassing van videoconferentie. Dit komt omdat het project al een lange tijd loopt, maar dat invoering van videoconferentie wordt uitgesteld. De draagkracht wordt steeds minder. Petersen geeft aan dat de DV&O klaar is voor de toepassing van videoconferentie. Het kantoor is ingericht, het Tandberg Management Systeem is al klaar. Met het Tandberg Management Systeem worden de verbindingen tot stand gebracht. Vooral de afstemming tussen de rechtspraak, de DV&O en de individuele rechters is belangrijk. Het kan niet zo zijn dat de DV&O zegt: rechter uw tijd is voorbij, de knop wordt omgedraaid. Petersen geeft aan dat het systeem geen rekening houdt met de advocaat (bijv. als zijn cliënt in Maastricht of in 's-Gravenhage zit). Dat wordt op dit moment ook niet gedaan. Dat is volgens hem de taak van de rechtbanken.

De DV&O is straks het centrale orgaan, ook wanneer storingen optreden. SSC-i is de organisatie die de klacht gaat behandelen. SSC-i geeft aan de DV&O door in hoeveel tijd de klacht verholpen is. Dan kan DV&O nog het vervoer regelen.

In bepaalde grote inrichtingen is het wenselijk dat er meerdere ruimtes zijn om videoconferentie toe te passen. Volgens Petersen moet er goed worden nagedacht over bepaalde zaken. Hij noemt hierbij het voorbeeld dat er ongeveer zeventien vreemdelingenzaken op één ochtend worden behandeld. Indien er dan bijvoorbeeld een advocaat te laat is, moet goed worden nagedacht op welke manier dit moet worden opgelost. Zodra videoconferentie landelijk wordt ingevoerd, kom je in elkaars vaarwater en zal er met elkaar rekening moeten worden gehouden. De communicatie binnen de rechtspraak is hierbij erg belangrijk volgens Petersen. Petersen merkt op dat over veel zaken nog moet worden nagedacht. Hij noemt hierbij het bovenstaande voorbeeld van tolken en advocaten die te laat aanwezig zijn.

Noot:

Op 22 juni ben ik gebeld door de heer Petersen, met de mededeling dat de rol van DV&O bij de toepassing van videoconferentie anders gaat worden. De DV&O heeft haar logistieke expertise ingebracht in het project Videoconferentie en een landelijk logistiek model ontwikkeld en gepresenteerd aan de diverse ketenpartners die betrokken zijn bij dit proces. Dit logistiek model is de basis waarop de planning en coördinatie van videoconferentie plaats kan vinden. Op basis van deze presentatie heeft de vertegenwoordiging van de rechtspraak besloten om dat de rechtbanken het proces aanvraag/coördineren/inplannen van videoconferenties zelf gaan uitvoeren. Het coördineren van aanvragen en het inplannen van videoconferenties is derhalve voor de DV&O niet meer aan de orde.

Op basis van bovenstaande verandering is met DV&O afgesproken dat haar rol zich nu meer zal richten op het optreden bij een technische storing/calamiteit. Mocht er een calamiteit zijn, waardoor de videoconferentie geen doorgang kan vinden, zal de betreffende rechtbank een beroep kunnen doen op de DV&O voor het fysieke vervoer van de verdachte naar de rechtbank. DV&O kan hierin, afhankelijk van het afgesproken service level, garanties afgeven dat dit op dag '0' kan worden gegarandeerd. Met dag '0' wordt de dag bedoeld dat de verdachte op de rechtbank moet verschijnen oftewel de dag van uitvoering.

Bijlage E   Besluit videoconferentie

Besluit van 8 mei 2006, houdende algemene eisen ten aanzien van het horen van personen per videoconferentie (Besluit videoconferentie)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Justitie en Onze Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie van 13 januari 2006, 5396943/06/1; Gelet op artikel 97 van de Vreemdelingenwet 2000; De Raad van State gehoord (advies van 13 maart 2006, nr. W03.06.0013/I); Gezien het nader rapport van 28 april 2006, nr. 5415979/06/6 van Onze Minister van Justitie en Onze Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie; Hebben goedgevonden en verstaan:

Hoofdstuk I. Toepassing ingevolge het vreemdelingenrecht

Artikel 1

1. Het horen van een vreemdeling in een beroepsprocedure tegen een vrijheidsontnemende maatregel als bedoeld in de artikelen 94 en 96 van de Vreemdelingenwet 2000, kan per videoconferentie geschieden, waarbij een directe beeld- en geluidsverbinding tussen de betrokken personen totstandkomt.

2. De rechtbank beslist of van videoconferentie gebruik wordt gemaakt.

Hoofdstuk II. Toepassing ingevolge het strafrecht

Artikel 2

1. In de navolgende gevallen wordt geen gebruik gemaakt van videoconferentie:

- a. ten aanzien van een minderjarige verdachte of veroordeelde, vanaf de fase van de inbewaringstelling;
- b. ten aanzien van de verdachte indien ten aanzien van hem het vermoeden bestaat van een ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens;
- c. ten aanzien van de verdachte van een zedenmisdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten;
- d. ten aanzien van de verdachte van een strafbaar feit waarbij een dodelijk slachtoffer is gevallen;
- e. ten aanzien van de verdachte indien het slachtoffer ter zitting gebruik maakt van het spreekrecht.

2. In de navolgende gevallen wordt geen gebruik gemaakt van videoconferentie, tenzij met instemming van de verdachte of diens raadsman:

- a. ten aanzien van de verdachte, die in de desbetreffende zaak wordt voorgeleid voor de rechter-commissaris in verband met de inbewaringstelling;
- b. ten aanzien van de verdachte, bij de inhoudelijke behandeling van de zaak ter terechtzitting van de meervoudige kamer.

3. Van toepassing van videoconferentie wordt bovendien geen gebruik gemaakt indien de te horen persoon een zodanige auditieve of visuele handicap heeft waardoor redelijkerwijs kan worden verondersteld dat videoconferentie afbreuk doet aan zijn inbreng of positie in het strafproces, dan wel aan de rechten van andere procesdeelnemers.

4. In afwijking van het eerste en tweede lid kan van videoconferentie gebruik worden gemaakt indien de meervoudige of enkelvoudige kamer bepaalt dat videoconferentie noodzakelijk is in het bijzondere belang van de beveiliging van de zitting.

Artikel 3

1. Indien de te horen persoon schriftelijk wordt opgeroepen teneinde te worden gehoord, geeft deze oproep aan of tijdens het horen gebruik zal worden gemaakt van videoconferentie. De oproep vermeldt op welke wijze en binnen welke termijn hij kan aangeven zich niet te kunnen verenigen met het gebruik van videoconferentie.

2. De mededeling van de te horen persoon dan wel in voorkomende gevallen de officier van justitie, dat hij zich niet met de gebruikmaking van videoconferentie kan verenigen, wordt schriftelijk gedaan en bevat de gronden waarop het verzoek berust. De mededeling wordt gericht aan de voorzitter van de meervoudige of enkelvoudige kamer, de rechter-commissaris of de ambtenaar die met de leiding over het horen is belast.

3. Op een mededeling als bedoeld in het tweede lid wordt zo spoedig mogelijk beslist door de voorzitter van de meervoudige of enkelvoudige kamer, de rechter-commissaris of de ambtenaar die met de leiding over het horen is belast. Aan de te horen persoon en diens raadsman, onderscheidenlijk in voorkomende gevallen de officier van justitie, wordt de beslissing uiterlijk vierentwintig uur voor aanvang van het horen meegedeeld.

4. Indien geen schriftelijke oproep aan het horen voorafgaat, kan de te horen persoon, dan wel in voorkomende gevallen de officier van justitie, niet later dan direct bij aanvang van het verhoor aan de voorzitter van de meervoudige of enkelvoudige kamer, de rechter-commissaris of de ambtenaar die met de leiding over het horen is belast, mondeling dan wel schriftelijk mededelen zich niet te kunnen verenigen met het gebruik van videoconferentie, onder vermelding van de gronden. Op deze mededeling wordt beslist door de voorzitter van de meervoudige of enkelvoudige kamer, de rechter-commissaris of de ambtenaar die met de leiding over het horen is belast.

Hoofdstuk III. Eisen aan het systeem

Artikel 4

1. Het systeem door middel waarvan videoconferentie wordt toegepast, is zodanig ingericht dat:

- a. de betrokken personen een natuurgetrouwe weergave krijgen van hetgeen zich in de andere ruimte afspeelt;
- b. overleg kan worden gevoerd zonder dat dit voor derden hoorbaar is;
- c. stukken kunnen worden uitgewisseld, en
- d. het systeem is beveiligd tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking;
- e. het systeem aan de internationale standaarden voldoet indien de videoconferentie plaatsvindt met een persoon die zich buiten Nederland bevindt.

2. Bij regeling van Onze Minister van Justitie kunnen nadere eisen worden gesteld aan het systeem, bedoeld in het eerste lid.

Artikel 5

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het wordt geplaatst.

Artikel 6

Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit videoconferentie.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, 8 mei 2006
Beatrix

De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner

De Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie,
M. C. F. Verdonk
Uitgegeven de twintigste juni 2006
De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner

Bijlage F   Uitwerking interview Dhr. B. van Geenen⁸

Rechtbank Arnhem

Functie: Griffier

Datum: 21-04-09

Tijd: 10.40-11.30u

Volgens de heer Van Geenen (hierna te noemen: Van Geenen) dateert de eerste e-mail over videoconferentie uit december 2008. Het invoeren van videoconferentie in de raadkamer is het initiatief geweest van de projectleider Telehoren van de Rechtbank Arnhem. Deze projectleider is als rechter werkzaam in de Rechtbank Arnhem. Van Geenen merkt op dat het gebruik van videoconferentie in de raadkamer een nieuw fenomeen is. De toepassing betreft de raadkamer gevangenhouding procedure. De inrichting van de videoconferentiezaal is inmiddels gereed. Er is een proefdraai toegepast met een niet beveiligde verbinding. De beveiligde verbinding moet nog worden gemaakt voordat echt kan worden gestart met het horen door middel van videoconferentie. Hiermee kan volgens Van Geenen in mei dit jaar worden begonnen. De deadline is wel elke keer verschoven.

Eerst zou het HvB in Arnhem-Zuid ingericht worden voor het gebruik van videoconferentie, maar dat is inmiddels teruggedraaid en nu wordt het HvB Arnhem-Noord ingericht. Deze keuze is gemaakt, omdat de meeste gedetineerden die in aanmerking komen voor de procedure raadkamer gevangenhouding, gedetineerd zijn in het HvB in Arnhem-Noord.

Van Geenen merkt op dat bij de inrichting van de videoconferentiezaal helaas geen gebruik is gemaakt van het voorbeeld uit de Rechtbank Maastricht of Rechtbank 's-Gravenhage. Nu blijkt dat de inrichting van de zaal zo is, dat de zaal alleen te gebruiken is voor de toepassing van videoconferentie. Een reguliere zitting kan in de zaal niet goed plaatsvinden door de opstelling van de apparatuur. De indeling van de zittingszaal is door de facilitaire dienst geregeld, daar heeft Van Geenen geen invloed op gehad. De overige raadkamerprocedures moeten ook in de videoconferentiezaal plaatsvinden. De zaal betreft een reguliere zittingszaal, welke is verbouwd. Inmiddels is besloten om de twee centraal geplaatste schermen verrijdbaar te maken om zodoende de IJsselzaal multifunctioneel te houden.

Vooralsnog wordt in de Rechtbank Arnhem geen gebruik gemaakt van videoconferentie bij het horen van getuigen uit het buitenland. Dit ligt wel in de planning. Allereerst zullen ervaringen moeten worden opgedaan met de één op één verbinding die straks tussen de Rechtbank Arnhem en het HvB Arnhem-Noord tot stand gaat komen. Volgens Van Geenen is de Rechtbank Arnhem een soort proefkonijn inzake de toepassing van videoconferentie in de raadkamer. De apparatuur in de Rechtbank is gebruiksklaar, alleen de inrichting van de apparatuur in het HvB in Arnhem-Noord is nog niet gereed. De inrichting van de videoconferentiezaal in de Rechtbank Arnhem heeft de nodige tijd gekost, omdat de belichting en de kleuren voor een optimaal resultaat moeten zorgen.

Er zijn een aantal personen van de Rechtbank Arnhem naar de Rechtbank Maastricht geweest om een zitting bij te wonen waar videoconferentie werd toegepast. De resultaten waren erg goed. De resultaten waren in de Rechtbank Arnhem bij de proefdraai niet zo positief, omdat de verbinding niet beveiligd was en je daarom bepaalde gezichtsuitdrukkingen niet goed zichtbaar waren. Van Geenen is van mening dat de gezichtsuitdrukkingen juist van belang zijn. Hij zegt dat verbetering beloofd is, zodra de beveiligde verbinding gerealiseerd is. Zodra de apparatuur functioneel is, door de werking

---

⁸ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

van de apparatuur in HvB Arnhem-Noord, gaan tot september verschillende testen plaatsvinden.

Op dit moment worden alle grieven van betrokken partijen verzameld, zodat eventuele problemen kunnen worden opgelost.

Van Geenen geeft aan dat vooralsnog wordt gestart met het gebruik van videoconferentie bij de vordering van de gevangenhouding. Normaal gesproken is de donderdag ingericht voor de vordering gevangenhouding en de woensdag is ingericht voor de verlenging gevangenhouding of het verzoek tot opheffing van de schorsing. In een later stadium kan worden beslist om een stap verder te gaan en ook in meerdere procedures bij de gevangenhouding videoconferentie te gaan toepassen. Er is geen speciale reden voor het toepassen van videoconferentie bij de gevangenhouding. Van Geenen heeft nog geen klachten van rechters ontvangen over de toepassing van videoconferentie in de raadkamer. Hij heeft het gevoel dat de rechters mee willen gaan in de nieuwe ontwikkelingen. Er wordt geen verzet ondervonden bij de rechters. De sectorvoorzitter van de raadkamer in de Rechtbank Arnhem, is één van de leden van de projectgroep en heeft een voortrekkersrol.

Onlangs heeft een overleg plaatsgevonden met het OM over de beslissingen die worden genomen voor het wel of niet toepassen van videoconferentie. Dit overleg is gevoerd omdat het OM in principe de oproep van de verdachte verzorgt. Op dit moment is men bezig met het ontwikkelen van een formulier, dat bij de voorgeleiding aan de R-C wordt uitgereikt aan de verdachte. In dit formulier staat vermeld dat de verdachte de keus heeft om bij een vordering gevangenhouding zich laat verhoren door middel van videoconferentie. Vooralsnog wordt deze keuze dus bij de verdachte gelegd. De advocaat heeft de keuze waar hij verschijnt, hetzij in het HvB, hetzij in de Rechtbank.

Op dit moment wordt nagedacht over de oplossing voor ingekomen stukken. In de raadkamerprocedure komt het namelijk voor dat nog aanvullende processen-verbaal net voor het verhoor binnenkomen en deze kunnen niet aan de verdediging worden onthouden. Op dit moment ligt een verzoek tot het aanschaffen van een faxapparaat. De tijd zal leren of veel advocaten in verzet zullen gaan. Op dit moment is hier nog geen oplossing voor ontwikkeld.

Van Geenen merkt op dat landelijke werkprocessen in de maak zijn door de landelijke projectgroep. Op 18 maart 2009 is er een bijeenkomst geweest van verschillende betrokkenen bij de invoering van videoconferentie. Een actielijst is opgesteld, waarin iedere persoon een eigen taak heeft. In het kader van de werkprocessen is onlangs een vergadering geweest en komt volgens Van Geenen nu schot in de zaak. Ook het OM en één strafrechtadvocate zijn nu bij het project betrokken. De strafrechtadvocate vertegenwoordigt meerdere strafrechtadvocaten van het arrondissement Arnhem. Ze heeft aangevoerd dat niet duidelijk is waar de advocaat het beste kan verschijnen, in het HvB of in de Rechtbank. Daarnaast is nog onduidelijk hoe het spreken van de cliënt voorafgaand aan de behandeling vorm moet krijgen. Vooral indien nog ingekomen stukken zijn, vlak voor de behandeling. De strafrechtadvocate gaat hierover in overleg met het OM en de advocatuur. Van Geenen heeft inmiddels het werkproces geschreven.

De landelijke invoer is volgens Van Geenen nog niet mogelijk omdat DV&O nog veel moet regelen om dit te kunnen realiseren. Naast de vraag of dit technisch haalbaar is (capaciteit van de zogenaamde streams) zijn de HvB's nog niet ingericht om meerdere aanvragen van rechtbanken tegelijk te kunnen behandelen. Als videoconferentie landelijk bij verschillende procedures wordt ingevoerd wordt het volgens Van Geenen logistiek gezien moeilijk om dit te kunnen realiseren. Omdat geen vreemdelingenzaken meer behandeld worden in de Rechtbank Arnhem, is gezocht naar een alternatief, voor de toepassing van videoconferentie. In Arnhem is dit uiteindelijk de raadkamer geworden. De vraag is of

videoconferentie landelijk kan worden ingevoerd. Met het oog op het eventueel uitvallen van de verbinding, heeft de Rechtbank Arnhem gekozen om een één op één verbinding tot stand te laten komen. Als de verbinding volledig uitvalt, dan gaat de parket-politie in opdracht van DV&O de verdachten ophalen. Deze mogelijkheid valt weg als videoconferentie in de gehele raadkamer wordt toegepast en een verdachte uit bijvoorbeeld Vught of Zwolle moet komen. In de raadkamer zit je vast aan strakke termijnen.

De oplossing voor de logistieke problemen is het inrichten van meerdere videoconferentieruimtes in het HvB. De vraag die dan alsnog rijst is of het systeem deze aanvragen allemaal aankan.

Er heeft geen overleg plaatsgevonden tussen andere rechtbanken. Een aantal personen van de Rechtbank Arnhem hebben een zitting bijgewoond in de Rechtbank Maastricht. Van Geenen merkt op dat de knelpunten die in Maastricht naar voren kwamen, vooral van technische aard waren, namelijk het uitvallen van de verbinding. De griffier van de Rechtbank Maastricht kwam met het idee om bij uitval van de apparatuur en als de termijnen dan verstrijken, zich te beroepen op overmacht.

In het werkproces dat Van Geenen geschreven heeft, gaat hij uit van tien minuten per zaak en dat is volgens hem aan de krappe kant. Als in de toekomst videoconferentie landelijk wordt toegepast, ontstaat een probleem als de verbindingen uitvallen of als een zaak uitloopt. Er is bij het werkproces geen extra tijd ingepland voor tolken. Van Geenen heeft hier niet voor gekozen, omdat de procedure in de raadkamer een marginale toetsing betreft. In het kader van videoconferentie is de raadkamer geen gelukkige keuze. Er moet worden afgevraagd wat de meerwaarde is van videoconferentie als een verdachte op een afstand van vijf minuten zit. Volgens Van Geenen moet worden afgevraagd welke voordeel de verdachte heeft om te worden gehoord door middel van videoconferentie?

De communicatie vanuit de landelijke projectgroep was minimaal. De communicatie verliep in beginsel stroef, maar gaande het project en door tussenkomst van het Thema Team wordt efficiënter gecommuniceerd. Van Geenen merkt op dat dit vaker voorkomt bij nieuwe projecten. Het is volgens hem raar dat het zo lang moet duren voordat alles daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Hij voert hierbij aan een project vooraf helemaal doordacht moet zijn en in één keer goed gefaciliteerd moet worden. Rechtbanken groeien wel steeds meer naar elkaar toe, maar het is nog steeds: ieder voor zich. Van Geenen verwacht dat een landelijke uitrol vooralsnog toekomstmuziek is.

Het landelijk delen en verzamelen van ervaringen was het idee van Van Geenen. Dit gebeurt bij het Thema Team.

E-mail's

11 mei 2009, 9:38:33

Het plaatsen van een faxapparaat ligt wel in de planning. Een probleem zou kunnen zijn wanneer aanvullende stukken aanzienlijk van omvang zijn. Dan zou voor de optie gekozen kunnen worden om de advocaat (telefonisch) in te lichten over het feit dat een nagekomen stuk kan worden afgehaald als advocatenpost. Dit maakt wel dat er afspraken moeten worden gemaakt met het OM wanneer uiterlijk de nagekomen stukken kunnen worden aangeboden aan de rechtbank en verdediging.

7 juli 2009, 11:47:48

Vanwege vakanties van collega's en mijn inzet op andere zittingen, weinig tot geen tijd gehad voor videoconferentie. Het faxapparaat gaat er sowieso komen.

Bijlage G   Uitwerking interview Mw. V. Wilkens-Waaning⁹

Rechtbank Haarlem

Functie: Griffier bij het kabinet R-C

Datum: 06-05-2009

Tijd: 11.30-12.40u

Mevrouw Wilkens-Waaning (hierna te noemen: Wilkens) werkt bijna tien jaar als griffier op de Rechtbank Haarlem. Sinds 12 september 2007 wordt in de Rechtbank Haarlem gebruik gemaakt van videoconferentie, toegepast bij rogatoire commissies. Het initiatief hiervoor is genomen door de toenmalige coördinerende R-C, mr. E.J. Hofstee. Bij de nieuwbouw van de rechtbank heeft mr. E.J. Hofstee ervoor gezorgd dat een ruimte is ingericht voor videoconferentie. Ook heeft hij zich voor de toepassing hiervan hard gemaakt.

De verhoren die tot nu toe hebben plaatsgevonden, zijn goed verlopen. De verhoorsituatie via videoconferentie is volgens Wilkens goed vergelijkbaar met een 'normaal' verhoor. Ze geeft aan dat het vertalen door een tolk lastig kan zijn, omdat soms door elkaar heen wordt gepraat en dit tot onduidelijkheden leidt. Er zijn niet veel praktische problemen die een rol spelen. De verhoren worden niet opgenomen. Tijdens de pilot hebben alleen verhoren plaatsgevonden tussen de Rechtbank en Curaçao. Wilkens geeft aan dat de ervaringen van deze pilot zo positief waren, dat men nu ook videoconferentie toepast met andere landen.

Dit proces wordt door Wilkens als volgt beschreven: een week van tevoren wordt het systeem getest. Er wordt gekeken of de verbinding tot stand komt en alles duidelijk te zien en te horen is. Mocht de verbinding niet tot stand komen dan moet een andere datum worden bepaald. Indien de verbinding na meerdere pogingen niet tot stand kan komen, moet een andere beslissing worden genomen. Bijvoorbeeld als er niet genoeg tijd is om het verhoor te laten plaatsvinden voor de zitting. Er wordt ter zitting een beslissing gegeven over de verdere acties met betrekking tot het verhoor.

Wilkens merkt op dat het horen van een buitenlandse getuige altijd moet worden gevraagd via een rechtshulpverzoek. Via het IRC (Internationaal Rechtshulp Centrum) wordt dit verzoek gedaan. De autoriteiten in het betreffende land regelen alle praktische zaken. Er wordt altijd eerst geprobeerd om een getuige te horen via videoconferentie. Als dat niet mogelijk is, wordt er gekozen voor een verhoor in het buitenland door een rogatoire commissie. De advocaat wordt door de Rechtbank telefonisch ingelicht en opgeroepen tot het verhoor via videoconferentie. Soms wordt dit schriftelijk bevestigd. Er is geen vaste richtlijn voor. Tot nu toe is geen enkele advocaat in bezwaar gegaan tegen de toepassing van videoconferentie. Als een advocaat wel in bezwaar zou gaan, zal de R-C beslissen of videoconferentie wel of niet wordt toegepast. Naast de richtlijnen die zijn gegeven in het Besluit Videoconferentie, heeft de Rechtbank Haarlem geen praktische uitwerking van deze richtlijnen. Het is een keer voorgekomen dat een getuige geestelijk zo in de war was, dat videoconferentie niet is toegepast. Het kan ook andersom gaan. Via het IRC krijgt het Kabinet rechter-commissaris van een land het verzoek om via videoconferentie een getuige te horen.

De Rechtbank Amsterdam, Alkmaar, Arnhem en Utrecht maken gebruik van de apparatuur in de Rechtbank Haarlem. De toepassing van videoconferentie is enorm kostenbesparend. Het komt in de Rechtbank Haarlem niet vaak voor dat stukken via de camera worden voorgehouden.

---

⁹ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Bijlage H   E-mail van dhr. G. de Keijzer

Rechtbank Maastricht

Functie: Gerechtssecretaris

Datum: 12-06-2009

Tijd: 08:09:23u

Dag Marieke,

Ik zal de vragen voor zover ik kan, beantwoorden.

Ik ben als gerechtssecretaris werkzaam binnen de rechtbank Maastricht en derhalve als griffier betrokken bij telehoren. Wij gebruiken de videoconferentie op dit moment enkel voor het horen van vreemdelingen die in vreemdelingenbewaring zitten. Tussen de rechtbank Arnhem en PI Arnhem loopt op dit moment een pilot voor raadkamer gevangenhouding. Wellicht dat je daar nog enige informatie kunt halen. Mij zijn geen specifieke contactpersonen daarvoor bekend binnen de rechtbank Arnhem. De rechtbank Maastricht is op dit moment de enige rechtbank die vreemdelingen via videoconferentie telehoord.

Na een testfase van ongeveer een paar weken, zijn wij medio juni/juli begonnen met telehoren. De pilot is (denk ik) officieel afgerond toen de eerste 'echte' zitting met behulp van videoconferentie heeft plaatsgevonden. De exacte datum weet ik niet maar dat is eind juni begin juli 2007 geweest. Op dit moment is enkel nog Detentieboot Dordrecht ingericht. Later dit jaar zullen nog drie detentiecentra worden ingericht. Ook rechtbank Zwolle en Rotterdam zijn aan het inrichten en de bedoeling is dat binnen een paar jaar alle vreemdelingenkamer beschikken over telehoorapparatuur. Het initiatief ligt volgens mij niet bij een enkele persoon of instantie. Ik denk dat het een samenspel is geweest van onder andere rechtbank Maastricht en de Raad voor de Rechtspraak. In 1995-1997(?) zijn er ook testen gedaan. Echter toen bleek de techniek op dat moment nog onvoldoende voor een goede weergave van beeld en geluid.

De ervaringen zijn positief, ik begrijp dat dit al aan de orde is geweest in het gesprek met de heer Seerden. De toekomst zal moeten uitwijzen of dat ook bij ander rechtbanken zo is en of de ervaringen na een landelijke uitrol positief blijven. Doordat de landelijke uitrol op dit moment speelt, je noemt zelf al de naam van de projectleider Marjolein Grijns, is er veel overleg met de andere rechtbanken. Ook komen leden van andere rechtbanken in Maastricht kijken om alvast ervaring op te doen. Bij deze ben je uitgenodigd om eens te komen kijken. Er is dus veel overleg. Dit om te komen tot een logistiek model om zo veel mogelijk vreemdelingen via videoconferentie te kunnen telehoren. Uiteraard is er contact met Marjolein Grijns en andere leden van de projectgroep. Maar ook met de Dienst Vervoer en Ondersteuning, Dienst Justitiele Inrichtingen etc.

Hopelijk heb ik je vragen voldoende beantwoord,

Veel succes, Gosen de Keijzer

Bijlage I   Uitwerking interview Dhr. E.R. Janssen¹⁰

Openbaar Ministerie Zwolle-Lelystad

Functie: Senior Parketsecretaris

Datum: 28-04-2009

Tijd: 10.45-11.15u

De heer Janssen (hierna te noemen: Janssen) werkt sinds 2007 bij het OM in Zwolle. Hij geeft aan dat het aanbieden van een Taakstraf Openbaar Ministerie (TOM) door middel van videoapparatuur, een afgeleide is van de videoconferentie in de rechtbank. Het aanbieden van een TOM door middel van videapparatuur¹¹, wordt vooral toegepast in lik op stuk zaken. Sinds 2006 wordt video-TOM toegepast in Zwolle, in samenwerking met de reclassering en op initiatief van de beleidsmedewerker Peter van der Spek. Volgens Janssen was de apparatuur, vooruitlopend op videoconferentie, al aanwezig. Dit is wel in samenspraak gegaan met de reclassering. Het idee achter de video-TOM is dat er het verlangen bestond om meer lik op stuk zaken te verwerken.

Wanneer een verdachte op het bureau zit, belt de politie naar het OM, om te overleggen wat er met de verdachte gedaan moet worden. Uit dat overleg kan naar voren komen dat de verdachte in aanmerking komt voor een taakstraf. Er wordt dan gekeken of de taakstraf kan worden afgedaan of dat er een reclasseringsrapportage moet worden opgesteld. De reclassering wordt altijd ingeschakeld. Ze screenen en geven aan of een rapportage wel of niet gewenst is. Deze taakstraf wordt dan aangeboden door middel van videoapparatuur. Niet elk politiebureau heeft beschikking over de apparatuur. De apparatuur is aanwezig op de hoofdbureaus van de politie in Zwolle, Deventer, Hardenberg en Kampen. Als de verdachte daar aanwezig is kan contact worden gelegd met het politiebureau. Janssen merkt op dat de laatste tijd steeds minder gebruik wordt gemaakt van video-TOM.

In Lelystad werd tijdens Lowlands een variant op video-TOM toegepast. Het OM zat samen met de reclassering en de politie in één gebied. De politie liep rond op het terrein om voornamelijk verdachten van drugsdelicten aan te houden. Vervolgens kwamen de verdachten binnen in de 'werkplek' die zich op het terrein bevond. De politie deed eerst haar werk, legde de bevindingen vast en hoorde de verdachte. Vervolgens werd overlegd met het OM over wat met de verdachte moet worden gedaan. Er kon op dat moment een taakstraf worden aangeboden.

Aan de toepassing van video-TOM zit volgens Janssen een nadeel: de positie van de advocaat is omstreden. De verdachte wordt direct na zijn verhoor overgebracht naar de ruimte voor video-TOM. Er wordt geen advocaat ingeschakeld. Op het moment dat een verdachte om een advocaat vraagt, wordt geen taakstraf aangeboden door middel van een video. Er worden vanuit de advocatuur kritische punten aangedragen op het uitvoeren van de video-TOM en de 'lowlandsmethode', omdat ze daar niet bij aanwezig kunnen zijn. Als een verdachte een taakstraf door middel van video-TOM accepteert, maar zich later alsnog verzet, gelden de normale regels en wordt de verdachte alsnog ter zitting gedagvaard.

Voordat er sprake is van het aanbieden van een taakstraf via video-TOM, moet eerst de zaak worden ingelezen, worden bekeken of de bewijsmiddelen wettig zijn, worden gekeken of de verdachte in aanmerking komt voor een taakstraf en er moet geen reclasseringsrapport

---

¹⁰ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

¹¹ Ook wel 'video-TOM' genoemd.

opgesteld hoeven te worden. Video-TOM wordt niet toegepast op minderjarigen. Minderjarigen gaan mee in het casus-overleg.

Janssen merkt op dat je door middel van video-TOM een zaak snel kunt afdoen. Advocaten zijn echter geen voorstander van het aanbieden van een taakstraf via video-TOM. Janssen ziet in de praktijk dat bij een 'normale' TOM-zitting op de rechtbank verdachten vaak door een advocaat worden bijgestaan. Het Schalduz-arrest wat recent is gepubliceerd door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, heeft waarschijnlijk invloed op de positie van de advocaat bij video-TOM. De verdachte moet worden voorgelegd dat hij het recht heeft op een advocaat. Janssen merkt op dat vaak wordt gebluft, om er voor te zorgen dat een zaak snel kan worden afgedaan. De periode van zes uur is eigenlijk te krap om een advocaat in te schakelen.

Uitval van de techniek heeft Janssen nog niet meegemaakt. Sinds september 2008 is er nieuwe apparatuur, in de periode daarvoor was het omslachtig om een verbinding te maken.

Het OM Zwolle-Lelystad heeft geen overleg met de landelijke projectleider mevrouw Grijs.

Bijlage J   Uitwerking interview Dhr. M.B. Bax¹²

Rechtbank Maastricht

Functie: Rechter Vreemdelingenkamer

Datum: 07-04-2009

Tijd: 11.00-11.40u

Sinds mei 2007 is de heer Bax (hierna te noemen: Bax) werkzaam als rechter in de Rechtbank Maastricht. In juni 2008 is hij gestart met het gebruik van videoconferentie in vreemdelingenbewaringszaken. In 2007 is in Maastricht de pilot in het vreemdelingenrecht gestart. Bax denkt dat de keuze op de Rechtbank Maastricht is gevallen, wegens de logistieke problemen die de rechtbank ondervond. Eén keer in de week, op maandagochtend, wordt videoconferentie in vreemdelingenbewaringszaken toegepast. Via videoconferentie worden dan de vreemdelingen gehoord die op de detentieboot in Dordrecht gedetineerd zijn.

Bax is van mening dat de apparatuur vrij eenvoudig te bedienen is. Op donderdag of vrijdag wordt de apparatuur getest. Indien er dan iets mis blijkt te zijn met de verbinding, kan dit probleem tijdig hersteld worden. Mocht blijken dat de verbinding niet meer tijdig hersteld kan worden, dan is voldoende tijd om het vervoer van de vreemdeling naar de Rechtbank te regelen. De Rechtbank beschikt zowel over een protocol voor storingen als over een protocol voor calamiteiten. Het storingsprotocol wordt ook gehanteerd als een storing tijdens een zitting optreedt. Indien zich een storing tijdens de zitting voordoet, probeert Bax deze eerst zelf op te lossen door de apparatuur aan en uit te schakelen. De ervaring leert dat de problemen dan vaak zijn verholpen. Als het probleem daarmee niet verholpen is, wordt het protocol gevolgd. Bax heeft zelf nog niet meegemaakt dat een zitting niet door kon gaan wegens technische problemen. Bij het toepassen van videoconferentie mist Bax de non-verbale communicatie niet, omdat hij de vreemdeling letterlijk goed in beeld heeft.

Er vindt tijdens de videoconferentie in vreemdelingenbewaringszaken geen afgeschermd overleg plaats tussen de advocaat en de vreemdeling. Het standpunt van Bax is, ook in de tijd dat hij nog werkzaam was als advocaat, dat een advocaat voor de zitting zijn zaken op orde moet hebben, zodat tijdens de zitting niet meer alles tussen advocaat en cliënt/vreemdeling besproken hoeft te worden. Indien er tijdens de zitting iets onvoorziens gebeurt en een advocaat in dat geval overleg wenst te hebben met de vreemdeling, dan is dit mogelijk. De zitting kan worden geschorst, zodat de advocaat een paar minuten kan overleggen met de vreemdeling. Dat kan op de detentieboot in Dordrecht in aparte ruimtes. Indien de advocaat op de Rechtbank aanwezig is, is de enige mogelijkheid tot overleg via telefonisch contact. Bax merkt op dat dit telefonische overleg in de praktijk vrijwel nooit voor komt.

De vreemdeling wordt opgeroepen door middel van een brief. Dit is een vrij eenvoudige brief. Binnenkort zal daarvoor een landelijk vastgestelde standaardbrief worden gebruikt. Bax heeft het nog nooit meegemaakt dat een advocaat ter zitting bezwaren uitlegt tegen het toepassen van videoconferentie in vreemdelingenbewaringszaken.

Volgens de rechtspraak van het EHRM is art. 6 van het EVRM in vreemdelingenzaken niet van toepassing. Op strafzaken is het EVRM wel van toepassing. Mocht videoconferentie in die zaken worden toegepast, dan zal moeten worden gezien of dit in overeenstemming is

---

¹² Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

met het verdragsrecht. Raadkamerprocedures in strafzaken zijn geen openbare terechtzittingen. Dit kan ook van belang zijn bij de bepaling van de verdragsconformiteit. Bij vreemdelingenbewaringszaken bestaat het verhandelde ter zitting vaak uit een juridische discussie, waar een vreemdeling doorgaans zelf niets of weinig aan toe kan voegen. In het strafrecht is dit anders, daar staat in de eerste plaats de materiële waarheidsvinding voorop. Hierbij heeft een rechtbank niet zelden te maken met een verdachte die niet het achterste van zijn tong wil laten zien. Als rechter zal je in die gevallen een verdachte wat steviger aan de tand willen voelen. Vanuit zijn ervaring als advocaat, gaat dit volgens Bax beter face-to-face dan via videoconferentie. Met name het snel op elkaar reageren in het strafrecht kan belangrijk zijn, om zo een bepaalde druk op te kunnen bouwen bij het verhoren.

In vreemdelingenbewaringszaken neemt de tolk plaats naast de vreemdeling. Bax heeft het nog nooit meegemaakt dat een tolk aanwezig was in de Rechtbank, terwijl de vreemdeling in de detentieboot in Dordrecht verbleef. Als rechter laat Bax dit ook niet toe; het zou de communicatie te veel hinderen.

Volgens Bax speelt de advocaat een belangrijke rol in de strafrechtelijke procedures. Het is volgens hem dan ook een kwestie van goede voorbereiding en voorlichting van een advocaat, zodat de verdachte zich zo zeker mogelijk voelt. Bax geeft aan dat hij niet zeker weet of videoconferentie bij de raadkamerprocedure in strafzaken een toereikend alternatief kan worden genoemd.

Bax verwacht een probleem met de logistiek. Hij geeft hierbij het voorbeeld dat als er straks vijftien rechtbanken gaan werken met videoconferentie, je problemen krijgt met de verbindingen. Wanneer een aantal rechtbanken op hetzelfde moment via videoconferentie vreemdelingen wil horen op de detentieboot in Dordrecht, hoe moet dat dan geregeld worden? Er is op de detentieboot immers maar één ruimte voor videoconferentie. Moeten de rechtbanken hun zittingen daarop aan gaan passen? Krijgen ze bepaalde “timeslots” toegewezen? Maar wanneer gebeurt dat toewijzen dan en is er dan nog gelegenheid om de procesdeelnemers hiervan tijdig op de hoogte te stellen? Bax heeft er twijfels bij of logistiek gezien op grootschalige wijze videoconferentie toegepast kan worden. Vooral als er vaker videoconferentie zal worden toegepast in het strafrecht. Een oplossing voor bovenstaande probleem noemt hij het inrichten van meer videoconferentieruimtes in de penitentiaire inrichtingen of het enkel toepassen van videoconferentie in zaken waar de afstand tussen rechtbanken en penitentiaire inrichtingen een rol speelt. Zowel in het vreemdelingenrecht als in het strafrecht heb je te maken met termijnen, die als bijvoorbeeld niet kan worden verhoord omdat de apparatuur niet werkt, toch zullen verlopen en daar moet volgens Bax rekening mee worden gehouden.

Bax geeft aan dat de Rechtbank Roermond, naar alle waarschijnlijkheid, op dit moment bezig is met het inrichten van een videoconferentieruimte.

Volgens Bax kan je voor het vreemdelingenrecht ook aan andere oplossingen denken. Hij geeft daarbij als voorbeeld dat alle vreemdelingen die in Dordrecht zitten, worden gehoord door de Rechtbank Maastricht en alle vreemdelingen die in Tilburg zitten, worden gehoord door Rechtbank s’-Hertogenbosch etc. Dan bedient elke rechtbank haar eigen penitentiaire inrichting en zitten rechtbanken niet in elkaars vaarwater.

Bijlage K   Foto videoconferentie, Rechtbank Maastricht

Bijlage L   Uitwerking interview Dhr. M. Schultz¹³

Rechtbank 's-Gravenhage

Functie: Hoofd Kabinet R-C

Datum: 08-04-2009

Tijd: 10.00-11.00u

De heer Schultz (hierna te noemen: Schultz) is hoofd Kabinet R-C in de Rechtbank 's-Gravenhage en geeft leiding aan personeel op het Kabinet R-C. Onder dit personeel vallen het baliepersoneel, de griffiers, administratief juridisch medewerkers en de afdeling WIM, waar zowel juristen als administratief juridisch medewerkers werken. Alles wat getekend moet worden om rogatoire commissies mogelijk te maken, moet in behandeling worden genomen door Schultz.

Sinds 2007 wordt in de Rechtbank 's-Gravenhage gebruik gemaakt van videoconferentie, toegepast bij rogatoire commissies. Omdat de Rechtbank in 's-Gravenhage als enige rechtbank W.I.M.-zaken behandelt, wordt extreem veel gereisd. Deze kostenpost was een doorn in het oog van Schultz. Toen hij hoorde dat ze een pilot wilden gaan inrichten, heeft hij ervoor kunnen zorgen dat de Rechtbank 's-Gravenhage kon beginnen met videoconferentie. Dit heeft hij gedaan door de Rechtbank 's-Gravenhage voorop te zetten, met name omdat ze veel kosten konden besparen door videoconferentie toe te passen in plaats van op reis te gaan. Naast het gebruik van videoconferentie door het Kabinet R-C in 's-Gravenhage, maakt ook de rechtbank Rotterdam veel gebruik van videoconferentie in de Rechtbank 's-Gravenhage. Personeel van de sector civiel komen in de videoconferentieruimte in het Kabinet R-C testen. Zelfs bij sollicitatiegesprekken voor gevangenenbewaarders op de Antillen is gebruik gemaakt van de apparatuur in de Rechtbank 's-Gravenhage.

Voordat kon worden gestart met het horen door middel van videoconferentie, zijn allerlei testopstellingen gemaakt waar zowel de Raad voor de Rechtspraak als het hoofd automatisering van de Rechtbank 's-Gravenhage bij betrokken zijn. Er zijn allerlei vereisten waar een ruimte, welke wordt gebruikt voor videoconferentie, aan moet voldoen. Uit ervaring van Schultz is gebleken dat de apparatuur die eerst door de fabrikant geleverd was, in de praktijk toch aangepast moest worden omdat het leek alsof de personen die op het scherm te zien waren, schmink op hun gezicht hadden. Dit gaf geen realistisch beeld.

Volgens Schultz kan de indeling van de videoconferentiezaal in de Rechtbank 's-Gravenhage een voorbeeld zijn voor andere kabinetten R-C, indien zij videoconferentie willen gaan toepassen. Er is bij het inrichten van de videoconferentieruimtes in de Rechtbank 's-Gravenhage, gekozen voor een zo'n professioneel mogelijke opstelling. Hiermee wordt bedoeld dat de normale, formele opstelling voor ogen is gehouden. In Haarlem is dit volgens Schultz anders. Daar zitten alle procespartijen in één rij, en kijken naar twee schermen. Schultz vindt dat het voor een getuige duidelijk moet zijn wie welke procespartij is en hij vindt de scheiding tussen de partijen noodzakelijk. Hij geeft aan dat rechtbanken autonoom zijn en graag zelf bepalen hoe ze de zaal inrichten en dus niet allemaal het voorbeeld van de Rechtbank 's-Gravenhage zullen gebruiken.

Schultz meent dat de heer Petersen (van de DV&O) de opdracht heeft gekregen van de Raad voor de Rechtspraak, om te onderzoeken of landelijke invoering van het gebruik van videoconferentie in de raadkamer mogelijk is. Schultz is van mening dat een landelijke invoering van videoconferentie praktisch gezien bijna onmogelijk is. Er zijn ongeveer

---

¹³ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

vijfendertig HvB en minimaal vijftientwintig raadkamers. Op een raadkamer staan ongeveer vijftig zaken op een dag, dus er zullen veel verbindingen moeten worden gemaakt. Het wordt een enorm karwei om al deze verbindingen mogelijk te maken. Vooral wanneer bijvoorbeeld één verhoor uitloopt en je een probleem krijgt met de logistiek. DV&O moet dit allemaal gaan coördineren. Daarnaast blijkt uit ervaring van Schultz dat op dit moment veel mensen afstand van verhoor doen, omdat ze bijvoorbeeld liever gaan sporten dan een hele dag onderweg zijn voor een kort verhoor in de raadkamer. Als er gebruik wordt gemaakt van videoconferentie, zullen veel mensen wel gehoord willen worden, omdat ze dan maar even weg zijn. Schultz heeft jarenlange ervaring als griffier en geeft aan dat de rechters eigenwijs en autonoom zijn in hun werkwijze en dat dit een obstakel is bij videoconferentie. Juist wanneer er problemen optreden als een zitting uitloopt of als een verdachte nog niet voor het scherm zit in het HvB en de rechter wil dat deze verdachte op dat moment gehoord wordt.

Alleen bij de gevangenhouding zal videoconferentie worden toegepast. Videoconferentie mag, volgens Schultz, ingevolge de wet niet worden toegepast bij de voorgeleiding, tenzij zowel de verdachte als de advocaat hier toestemming voor geven. Schultz geeft aan dat schorsing tijdens de bewaring en de gevangenneming bijna nooit voor komt. Wat deze procedure betreft kan videoconferentie daar niet worden toegepast. De R-C's in de Rechtbank 's-Gravenhage hebben nog geen mening gevormd over het gebruik van videoconferentie in de raadkamer, omdat dit nog in de kinderschoenen staat.

De R-C's missen volgens Schultz de non-verbale communicatie door het gebruik van videoconferentie. Vooral bij belangrijke getuigenverhoren is lichaamstaal erg belangrijk. Er wordt dan ook per geval beslist of er gebruik wordt gemaakt van het horen door middel van videoconferentie. Bij sommige verhoren gaan de R-C's toch naar het buitenland, omdat het belang van de zaak en het soort zaak dit vergt. Voor R-C's is het horen via videoconferentie vooral heel handig als ze een gezin hebben, en zo niet meer op reis hoeven. Schultz spreekt veel advocaten nadat ze een videoconferentie hebben meegemaakt. Hij geeft aan dat de ene advocaat positief is en de andere negatief. Als advocaten negatief reageren, geven ze aan dat ze een getuige willen voelen en zien zweten ect.

Schultz geeft aan dat de techniek van de videoconferentie goed op orde is. De apparatuur werkt goed en de verbindingen die gelegd worden zijn helder. Het kan voorkomen dat de verbinding uitvalt. In de rechtbank 's-Gravenhage is geen protocol opgesteld voor het handelen bij storing. Er wordt bij storing door de R-C overlegd met de aanwezige advocaten en de OvJ of het verhoor door moet gaan. Bij een storing wordt gebruik gemaakt van het cluster ICT in de rechtbank, die proberen om de technische problemen op te lossen. Anders wordt contact opgenomen met KPN. Als het probleem niet te verhelpen is, moet het verhoor worden afgebroken.

Alle medewerkers van het kabinet R-C krijgen binnenkort een minitraining om te leren hoe ze in moeten bellen voor het mogelijk maken van videoconferentie. Deze training wordt verzorgd door iemand van automatisering. Het is vrij eenvoudig om een verbinding te maken en daarom zal deze niet lang hoeven te duren.

Voor de zittingsdatum kun je getuigen horen. In de rechtbank 's-Gravenhage wordt er in principe niet vóór de zittingsdatum gebruik gemaakt van een rogatoire commissie naar het buitenland. Videoconferentie wordt wel toegepast voor de zitting. Het beleid in de rechtbank 's-Gravenhage is dat de zittingsrechter moet beslissen of er een rogatoire commissie naar het buitenland moet. Het feit dat de zittingsrechter beslist, is voor het kabinet R-C fijner, omdat ze dan geen strijd aan hoeven gaan met de advocaten.

Er is tot geen lijst opgesteld met voorwaarden die aangeven in welke gevallen geen gebruik van videoconferentie gemaakt kan worden. Een rechterlijk overleg om deze voorwaarden op te stellen, gaat volgens Schultz naar alle waarschijnlijkheid niet slagen. Het zou een optie kunnen

zijn door de Raad voor de Rechtspraak criteria op te laten stellen. Schultz plaatst hier wel de kanttekening bij dat rechters altijd vrij zijn in hun interpretatie.

Schultz heeft nog niet meegemaakt dat advocaten in verzet gingen tegen het gebruik van videoconferentie. Het is voor het Kabinet R-C wenselijk dat de beslissing tot afreizen naar het buitenland en/of gebruikmaking van videoconferentie, door de zittingsrechter wordt bepaald, zodat het Kabinet R-C geen discussies hoeft te voeren met advocaten.

Het apparaat dat kan worden gebruikt om (proces)stukken in te scannen tijdens het gebruik van videoconferentie, is volgens Schultz loepzuiver. Hij noemt hierbij het voorbeeld dat er zelfs een simkaart onder het apparaat kan worden gelegd en je deze simkaart zuiver op het beeld te zien krijgt. In de rechtbank 's-Gravenhage is het apparaat nog nooit gebruikt.

Uit dit interview kwam naar voren dat er verschillende problemen in de toekomst een rol kunnen gaan spelen, zoals de positie van de advocaat. Als videoconferentie in de raadkamer in heel Nederland wordt ingevoerd en een advocaat heeft een cliënt die in het HvB in 's-Gravenhage zit en een cliënt die in Maastricht zit en op dezelfde dag zijn ingepland ontstaat een probleem. Voor Schultz is onduidelijk of deze problemen kunnen worden opgelost.

Bijlage M Foto's videoconferentie Kabinet R-C, Rechtbank 's-Gravenhage

Bijlage N Foto's videoconferentie Kabinet R-C, Rechtbank Haarlem

Bijlage O   Uitwerking interview Mw. A. Bijstra-Schulte¹⁴

Politie IJsselland

Functie: Hulpofficier van justitie

Datum: 28-04-2009

Tijd: 13.00-13.15u

Mevrouw Bijstra-Schulte (hierna te noemen: Bijstra) werkt sinds drie jaar als hOvJ en heeft drie jaar ervaring met de voorgeleiding door middel van videoconferentie (televoorgeleiding). Regiopolitie IJsselland was tot voor kort verdeeld in drie districten. Bijstra merkt op dat je voorheen als hOvJ werkte in een groot gebied. Soms had een hOvJ nachten waarin hij binnen het werkgebied (drie districten) 400 km per nacht moest rijden. Je moest dan rijden van Zwolle naar Steenwijk, naar Kampen en dan weer naar Hardenberg etc. Inmiddels is regiopolitie IJsselland in twee delen gesplitst.

Er staat een camera in Zwolle, Deventer, Hardenberg, Steenwijk en in Kampen. Wanneer er sprake is van voorgeleiding door middel van videoconferentie, moet het om een eenvoudig delict gaan en de verdachte moet toestemming geven. Tot op heden heeft Bijstra als hOvJ nog geen ervaring met voorgeleiding in aanwezigheid van een advocaat.

Bijstra vertelt hoe zij een rol speelt in dit proces. Een verdachte die wordt aangehouden, wordt overgebracht naar een politiebureau. Daar waar een camera aanwezig is en de verdachte in aanmerking komt voor de voorgeleiding door videoconferentie, wordt naar de hOvJ gebeld. Deze neemt plaats achter de camera op het politiebureau. De aanhouding wordt door de hOvJ getoetst en dan is er zes uur beschikbaar voor verhoor. Als er gronden voor voorlopige hechtenis zijn, wordt hij in verzekering gesteld en wordt hij voorgeleid voor de R-C.

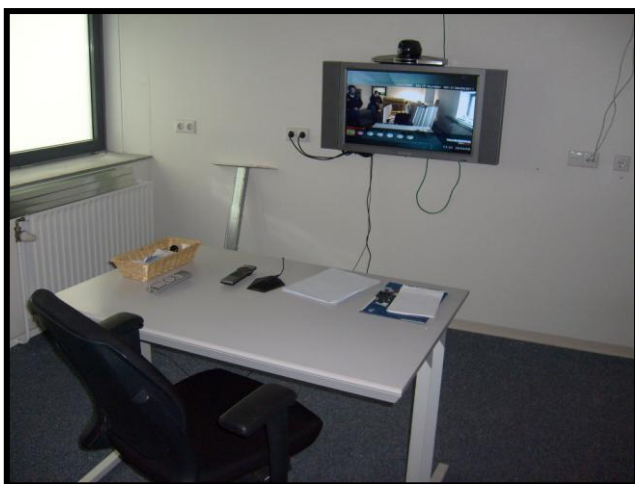
In het begin werkte de apparatuur niet altijd optimaal, maar nu zijn er weinig problemen meer. Bijstra merkt op dat de apparatuur eenvoudig te bedienen is en dat er voldoende keuzemogelijkheden zijn omdat op meerdere plekken een cameraverbinding is. Als de apparatuur uitvalt of de verdachte weigert, dan moet een hOvJ naar de verdachte toe. Bijstra heeft nog niet meegemaakt dat een verdachte geweigerd heeft te worden gehoord omdat het gebruik van videoconferentie werd overwogen. Het is in de toekomst de bedoeling dat videoconferentie ook bij de voorgeleiding bij de R-C toegepast wordt.

---

¹⁴ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Bijlage P Foto's televoorgeleiding, Politiebureau Zwolle

Bijlage Q Foto video-TOM, Openbaar Ministerie Zwolle

Bijlage R   Uitwerking interview Mw. Y. Schelle-Melis¹⁵

Rechtbank 's-Hertogenbosch

Functie: Projectleider

Datum: 09-04-2009

Tijd: 12.30-14.00u

Mevrouw Schelle-Melis (hierna te noemen: Schelle) is in 2000 gestart met werken in de Rechtbank 's-Hertogenbosch in de functie van projectleider werkprocessen en plaatsvervangend leidinggevende in de strafsector. Vervolgens werd zij leidinggevende in de bestuurssector. Waarna ze in 2005 is gaan werken op de Rechtbank Utrecht, in een ICT-project. Sinds juli 2008 was Schelle deels werkzaam op de Rechtbank 's-Hertogenbosch en Dordrecht als projectleider digitale zittingszalen en videoconferentie. Op dit moment is Schelle alleen nog werkzaam op de Rechtbank 's-Hertogenbosch.

Volgens Schelle is de pilot telehoren/telepleiten in het vreemdelingenrecht in 's-Hertogenbosch rond 2003 afgerond. Op dit moment zijn er in de Rechtbank 's-Hertogenbosch geen vaste voorzieningen voor het toepassen van videoconferentie, maar deze zullen er in de toekomst komen. Videoconferentie zal voornamelijk in het vreemdelingenrecht worden toegepast. Volgens Schelle heeft de toepassing van videoconferentie vooral in het vreemdelingenrecht toegevoegde waarde, omdat een vreemdeling vaak niet veel te melden heeft, maar wel een hele dag onderweg is.

Schelle geeft aan dat in het verleden in 's-Hertogenbosch op incidentele basis al verhoren middels videoconferentie hebben plaatsgevonden, met name voor rogatoire commissies. Omdat er nu nog geen vaste opstelling voor videoconferentie aanwezig is in 's-Hertogenbosch, wordt er gebruik gemaakt van een losse opstelling. Indien er verbinding moet worden gemaakt met een land waar geen voorzieningen zijn voor videoconferentie, is het goedkoper om een technische medewerker met mobiele apparatuur naar dat land te sturen, dan met een heel team af te reizen voor een 'live' verhoor. De technische medewerker kan met de meegenomen apparatuur de verbinding tot stand brengen. Vanuit Nederland kan dan op het afgesproken tijdstip worden gehoord.

Schelle geeft aan dat rechtbanken onafhankelijk zijn en zij deze onafhankelijkheid heel ver doorvoeren in hun bedrijfsvoering. Met name rechters kunnen arrogant zijn. Verschillende rechtbanken werken aan het opzetten van videoconferentie, daarbij bestaat overlap. Toch wordt slechts incidenteel samengewerkt en overlegd. Ze geeft aan dat rechtbanken veel van elkaar zouden kunnen leren en de handen ineen zouden moeten slaan. Verschillende rechtbanken maken eigen plannen voor videoconferentie, omdat de rechtbanken denken dat ze het beter weten, aldus Schelle. Ze noemt het voorbeeld van 'de redelijke termijn'. Elke rechter interpreteert dit anders en heeft hierover zijn eigen mening. Schelle geeft aan dat het contact tussen de Raad voor de Rechtspraak en de rechtbanken niet altijd even optimaal is. Schelle noemt het voorbeeld van haar project Videoconferentie en de digitale zittingszaal in de rechtbank Dordrecht. Deze zaal zal op 15 juli in gebruik moet worden genomen, terwijl de Raad voor de Rechtspraak nog niet wist dat de rechtbank Dordrecht al zo ver gevorderd is hiermee.

Een probleem wat zich voordoet is dat slechts een enkele inrichting van de DJI is ingericht voor het toepassen van videoconferentie. Toen de Raad voor de Rechtspraak hoorde dat de Rechtbank Dordrecht al zo ver was met het gereedmaken van de videoconferentiezaal,

---

¹⁵ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

gaven ze aan dat er een probleem lag. Er werd duidelijk dat de ruimtes bij de DJI nog niet ingericht waren. Schelle geeft aan dat de apparatuur door KPN Telecom aangeboden wordt met het verhaal dat de apparatuur zo opgeleverd en gebruikt kan worden.

Van het nut van de toepassing van videoconferentie zijn de rechters bij het kabinet RC in 's-Hertogenbosch nog niet allemaal overtuigd, omdat, zoals Schelle aangeeft, de buitenlandse reisjes de krenten in de pap zijn. Dan moeten ze worden overgehaald met rationele argumenten. Een voorbeeld hiervan is dat buitenlandse reizen veel geld kosten. De verbeterde apparatuur kan rechters echter wel overtuigen. Uit ervaringen van de pilot uit 2001 kwam naar voren dat de kwaliteit van de apparatuur was. Veel medewerkers die de pilot in 2001 hebben meegemaakt, hebben nog steeds het beeld van de slecht werkende apparatuur. Deze mensen moet je opnieuw zien te overtuigen.

Schelle geeft aan dat de Rechtbank 's-Hertogenbosch de intentie heeft om nog dit jaar videoconferentie apparatuur te gaan aanschaffen. Ze is van mening dat, voordat de apparatuur wordt aangeschaft, er eerst voor moet worden gezorgd dat er inrichtingen van de DJI worden aangesloten. De strafsector in 's-Hertogenbosch staat nog niet open voor invoering van videoconferentie in de raadkamer. Eerst wordt de apparatuur van videoconferentie in 's-Hertogenbosch toegepast bij rogatoire commissies en in het vreemdelingenrecht.

Het zou goed zijn om videoconferentie ook voor strafzaken in te zetten omdat er vaak problemen zijn met de aanvoer van een verdachte vanuit het HvB naar de rechtbank. Vooral omdat de Extra Beveiligde Inrichting in Vught in de buurt zit, heeft de rechtbank ook te maken met extra beveiliging. In de EBI zitten zwaar beveiligde criminelen.

Volgens Schelle zal het nog enige tijd duren voordat alle processen zijn ontwikkeld met protocollen, werkprocessen enzovoorts. De invoering van videoconferentie is volgens Schelle een project wat de rechtbanken samen zouden moeten doen.

Uit een nieuw berekeningsmodel van KPN blijkt als wanneer één dag per week gebruik wordt gemaakt van de videoconferentie-apparatuur, de apparatuur binnen een half jaar terug is verdiend.

Schelle heeft mw. Grijns (landelijke projectleider) nog nooit gezien of gesproken. Naar de rechtbanken toe is er totaal geen link tussen bijv. mw. Grijns en dhr. Van den Hoogen (programmamanager van onder andere videoconferentie). Schelle is vooral zelf op zoek gegaan naar informatie. Ze geeft aan dat projecten zoals deze heel weinig aandacht krijgen van een gerechtsbestuur. In de negen maanden dat ze in Dordrecht heeft gewerkt, heeft ze geprobeerd om digitale zittingszalen als videoconferentie in zowel het bestuurs- als strafrecht te realiseren. De afdeling strafrecht in Dordrecht stond er niet voor open, de afdeling bestuursrecht wel. Nu is het de bedoeling dat de Wantijzaal in Dordrecht wordt ingericht voor bestuursrecht.

Bij het inrichten van deze Wantijzaal zal het ontwerp van de digitale zittingzaal van de Rechtbank Rotterdam model staan. De werkprocessen van verschillende rechtbanken stemmen niet overeen en daarom kunnen de procesbeschrijvingen voor videoconferentie niet één op één overgenomen worden. Mensen willen niet met elkaar overleggen. Schelle heeft de wens dat de rechtbanken zichzelf organiseren. Nu de landelijke bevindingen niet zo goed zijn, is het juist goed dat rechtbanken bij elkaar komen en gaan kijken wat er beter kan. Deze taak ligt bij de projectleider. Ze verwacht dat het organisatorisch een enorme klus is om de invoering van videoconferentie te bewerkstelligen.

Bijlage S   Foto's videoconferentie raadkamer, Rechtbank Arnhem

Bijlage T   Uitwerking interview Dhr. M.D. Winter¹⁶

Rechtbank 's-Gravenhage

Functie: Advocaat

Datum: 02-04-2009

Tijd: 15.00u-15.15u

De heer Winter (hierna te noemen: Winter) heeft totaal drie keer een videoconferentie meegemaakt. De ervaringen met het gebruik van videoconferentie zijn vrij positief. De techniek lijkt redelijk op orde. Een knelpunt van videoconferentie is dat je niet weet onder welke fysieke omstandigheid de getuige gehoord wordt. Winter heeft één keer een verhoor met Australië meegemaakt. De verbinding was redelijk, maar Winter merkt op dat hij grote vragen had bij de fysieke omstandigheden van de getuige. Hij had, samen met een aantal andere advocaten, de indruk dat de getuige in het bijzijn werd gehoord van een aantal politieambtenaren en daardoor niet vrijuit kon spreken, om zo zichzelf niet in problemen te brengen. Het ontbreken van zicht op de lichaamstaal is volgens Winter een belangrijk bezwaar tegen videoconferentie. Als advocaat wil je weten, aan de hand van een reactie van de getuige, of je op het goede spoor zit met het stellen van vragen en of je kunt doorvragen. Hij vraagt zich dan ook af of efficiency in verhouding staat tot het redelijk belang van de vrijheid van de cliënt. Een verdachte heeft recht op alle middelen die nodig zijn om zijn vrijheid te waarborgen. In de voorfase (bij de raadkamerprocedure) is videoconferentie absoluut geen oplossing, omdat een advocaat dan juist de persoonlijke omstandigheden van de cliënt wil aantonen aan een rechter. Videoconferentie is volgens Winter een versobering van de rechten van de verdachte. Als het accent meer wordt verlegd naar efficiency, moet worden gekeken naar de waarborgen van rechten van een verdachte bij de toepassing van videoconferentie.

Hij geeft aan dat hij zelf (in geval raadkamerprocedure) bij zijn cliënt aanwezig wil zijn. Het gebruik van videoconferentie in de raadkamerprocedure is voor de advocatuur geen effectief middel, omdat er op één dag meer cliënten zijn die de advocaat ofwel bij de R-C, raadkamer ofwel in de rechtbank moet bijstaan. Voor een advocaat is het onhandig om het hele land door te reizen om aanwezig te zijn bij zijn cliënt in het HvB bij het gebruik van videoconferentie. Concluderend gezegd vindt Winter videoconferentie geen goede oplossing.

---

¹⁶ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Bijlage U   Uitwerking interview Dhr. R. Heemskerk¹⁷

Hofdijk & De Jong advocaten en mediators, 's-Gravenhage

Functie: Advocaat

Datum: 24-04-2009

Tijd: 13.30-14.00u

De heer Heemskerk (hierna te noemen: Heemskerk) is afgestudeerd in het strafrecht en sinds 1996 strafrechtadvocaat. Ongeveer één maand geleden heeft Heemskerk een videoconferentie meegemaakt in de Rechtbank 's-Gravenhage. Het betrof een verhoor in een vrij simpele zaak, namelijk een vechtpartij tussen een viertal mannen. Er waren een paar klappen gevallen, maar meer was er niet voorgevallen. De mannen beschuldigden elkaar over en weer en er was door iedereen aangifte gedaan. Tot verbazing van Heemskerk werd het een meervoudige kamer zaak. Eén van de mannen moest gehoord worden, maar zat als marinier op Curaçao. De rechter had toestemming gegeven tot het horen van die getuige. Er is toen gediscussieerd of hij naar Nederland moest komen, of dat het verhoor via videoconferentie zou plaatsvinden. De man had pas in juni verlof en de OvJ wilde niet langer wachten met het horen. Hij stelde voor om hem te horen middels videoconferentie. De R-C stemde in met het verhoor. De OvJ was zelf niet bij het verhoor aanwezig.

Heemskerk vond het verhoor via videoconferentie tegenvallen. Dit kwam omdat het beeld niet scherp was, zodat het lastig was om de getuige in zijn gezicht te zien. Daarnaast viel het beeld af en toe stil en het geluid kwam door met vertraging. Deze punten zorgden toch voor onduidelijkheid bij Heemskerk zelf en de R-C. Daarnaast mis je de non-verbale communicatie. Hij noemt hierbij het voorbeeld van een verdachte die met zijn ogen wegdraait. Zulke aspecten zijn van belang, juist omdat je wilt weten of het klopt wat de getuige zegt. Soms stel je als advocaat een vraag om te kijken hoe zo'n persoon reageert. Dat is via videoconferentie niet mogelijk, zo stelt Heemskerk. In deze zaak vertelde de getuige dingen die hij bij de politie niet had verklaard. Hij sprak zichzelf tegen. In een dergelijke situatie zou je normaal gesproken het verhoor tijdelijk schorsen en de getuige te laten nadenken over wat hij wil zeggen, zonder dat je iemand gelijk gijzelt of een proces-verbaal van meened opmaak. Heemskerk merkt op dat zoiets via videoconferentie niet mogelijk is. Het verhoor was ook gebonden aan een tijdsbestek van een uur, omdat de getuige weg moest. Dit gegeven was niet van te voren bekend bij Heemskerk en de R-C in de Rechtbank 's-Gravenhage. Heemskerk vond het verhoor rommelig en niet goed.

Heemskerk merkt op dat het horen van een verdachte in de raadkamer anders is dan het horen van een getuige. Bij de raadkamer kan je als advocaat van te voren de zaak bespreken en afspreken of een verdachte wel of niet iets gaat zeggen. Op moment dat je een schorsingsverzoek indient, licht je dat als advocaat toe. Indien er vragen zijn van de voorzitter of de bijzitters, die aan de verdachte worden gesteld, dan is het wel belangrijk ze de verdachte goed kunnen horen en zien en dat het verhaal duidelijk over komt. Heemskerk denkt dat bij toepassing van videoconferentie in de raadkamer, de belangen van een verdachte minder worden beperkt. Soms kun je er als advocaat belang bij hebben dat de rechtbank de persoon ziet, omdat een verdachte op een bepaalde manier kan overkomen.

Er wordt door Heemskerk geen voorkeur uitgesproken voor telehoren of telepleiten. Hij geeft aan dat je aan de ene kant bij je cliënt aanwezig moet zijn, om hem te steunen en dat je hem ter plekke van adviezen kan voorzien of hij op bepaalde vragen wel of geen antwoord moet geven. Aan de andere kant is het zo, dat wanneer je zelf op de rechtbank aanwezig bent, je

---

¹⁷ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

ziet hoe de rechtbank jouw cliënt ziet en hoe alles overkomt. Als je dan als advocaat merkt dat iets onduidelijk overkomt vanwege de technische verbinding, ben je als advocaat in staat om de rechtbank verdere informatie te geven. Belangrijk voor Heemskerk is aanwezig zijn bij zijn cliënt. Het is volgens hem de vraag of het een aantasting van de rechten van een verdachte is, als de advocaat wegens praktische problemen niet aanwezig kan zijn bij zijn cliënt.

Als je als advocaat ervoor kiest om op de rechtbank aanwezig te zijn, en je wilt overleggen met je cliënt, is overleg via de telefoon niet de meest voor de hand liggende methode, omdat je het risico loopt te worden afgeluisterd. Dan zou er echt gewaarborgd moeten worden dat er niet wordt meegeluisterd. Heemskerk merkt op dat het overleg plaats zou kunnen vinden via videoconferentie, alleen moet dan worden gegarandeerd dat niemand bij dit overleg aanwezig is of dat het wordt opgenomen.

Heemskerk is van mening dat videoconferentie goed kan worden toegepast in de raadkamer om allerlei vervoersproblemen op te lossen. Daarnaast is het zo dat advocaten vaak een belangrijkere rol spelen, omdat ze veel dingen aanvoeren. De cliënt voegt vaak niet veel toe. Het is voor Heemskerk belangrijk dat straks één regeling geldt voor het wel of niet toepassen van videoconferentie. Met het oog op het gelijkheidsbeginsel is dit van belang.

Bijlage V   Uitwerking interview Mw. M.R.B. Mos¹⁸

Openbaar Ministerie 's-Gravenhage

Functie: Officier van justitie

Datum: 17-04-2009

Tijd: 11.00-11.30u

Sinds 2003 is mevrouw Mos (hierna te noemen: Mos) in opleiding gekomen voor OvJ. Begin 2004 heeft ze deze opleiding afgerond en is daarna werkzaam als OvJ bij het OM te 's-Gravenhage. Eerst is Mos werkzaam geweest bij de afdeling Hollands Midden en sinds april 2007 is ze werkzaam op de afdeling zware criminaliteit.

Mos is werkzaam geweest bij het Ministerie van Justitie als beleidsadviseur en heeft geparticipeerd in de onderhandelingen voor de EU-overeenkomst, waar ook videoconferentie in geregeld is, in het kader van de internationale rechtshulp. Ze meent zich te herinneren dat het Italië was die het (tekst)voorstel heeft gedaan tot het opnemen van een regeling voor videoverhoor. Italië paste videoconferentie destijds al veel toe, vooral in samenwerking met Amerika tijdens de grote maffiaprocessen. Dit hebben deze landen zonder verdragsbasis gedaan.

Sinds Mos werkzaam is als OvJ, heeft ze twee keer een videoconferentie meegemaakt. Het betrof meerdere getuigenverhoren. Ze vond het goed dat de getuigen werden gehoord door middel van videoconferentie. Het ging om veel getuigen die moesten worden gehoord. Alle twee de keren ging het om een videoconferentie met Engeland. Engeland heeft goede faciliteiten voor het horen door middel van videoconferentie. De verhooren verliepen goed. Mos merkt op dat het verhoor door middel van videoconferentie minder vervelend is voor een getuige, dan wanneer een getuige helemaal naar Nederland moet komen om gehoord te worden of dat veel mensen aanwezig zijn bij het verhoor daar ter plaatse. Tijdens het verhoor was er in Engeland een politieagent aanwezig. Het enige wat tijdens het verhoor lastig was, was het vertalen door de tolk. De tolk kon alleen simultaan tolken, en dit werkt volgens Mos niet bij videoverhoor. Er zou dan een andere tolk moeten zijn. Mos geeft aan dat ze het verhoor door middel van videoconferentie een prima manier vindt om getuigen te horen. Er zijn tijdens het verhoor geen knelpunten geweest. Tijdens het verhoor miste Mos de non-verbale communicatie niet, omdat de getuigen helemaal, van onder tot boven, in beeld waren.

Er zijn volgens Mos een aantal voordelen aan videoconferentie. Het horen middels videoconferentie is veel minder kostbaar en bewerkelijk. Het is lastig om met een hele groep (zoals in casu zou zijn geweest) advocaten naar het buitenland af te reizen. Een verhoor via videoconferentie is veel sneller geregeld. Het kost in het buitenland ook minder mankracht.

Voor Mos maakt het in de raadkamer veel uit waar een advocaat aanwezig is, als in de toekomst videoconferentie wordt toegepast. Voor het Openbaar Ministerie maakt het niet veel uit of het verhoor in de raadkamer via videoconferentie wordt gedaan, of dat de verdachte in levende lijve aanwezig is. Ze kan zich voorstellen dat het belangrijk is voor een verdachte dat hij zijn advocaat in zijn buurt heeft en dat het niet wenselijk is dat de verdachte het beeld ziet dat de advocaat, de OvJ en de rechters in de raadkamer aanwezig zijn en dat hij alleen in de PI aanwezig is. Mos merkt op dat het ten eerste een heel raar beeld geeft naar de verdachte toe en de echte steun die een verdachte van zijn advocaat in de raadkamer erg nodig heeft. Die steun kan bijvoorbeeld ook letterlijk een hand op een

---

¹⁸ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

schouder zijn. Die steun heeft een verdachte in de raadkamer meer nodig dan op de zitting zelf. Die ontbreekt gedeeltelijk volgens Mos, als de advocaat op de rechtbank aanwezig is. Voor sommige verdachten, bijvoorbeeld mensen die voor het eerst in aanraking komen met het strafrecht of psychisch in de war zijn, betekent het veel als je advocaat niet bij je in de buurt is. Het is geen oplossing om verdachten die bijvoorbeeld in arrondissement te B worden berecht, in het HvB te B te detineren omdat je verdachten ook vaak in beperking plaatst en ze niet bij elkaar mogen zitten. Daarnaast is het zo dat een advocaat voorafgaand aan de raadkamer overleg heeft met zijn cliënt, ook omdat vaak aanvullende processen-verbaal binnenkomen. Deze mogelijkheid wordt de verdachte dan ook ontnomen, tenzij je daaraan voorafgaand ook nog een videoconferentie laat plaatsvinden om een advocaat met zijn cliënt te laten overleggen. Mos merkt op dat advocaten in ongeveer 50% van de advocaten die optreden in de raadkamer, buiten het arrondissement werkzaam zijn. Het overleg tussen advocaat en cliënt is een stuk ingewikkelder wanneer videoconferentie wordt toegepast. Bijvoorbeeld als een advocaat de raadkamer wil schorsen voor overleg met zijn cliënt. Het voordeel van het gebruik van videoconferentie is dat verdachten niet meer de hele dag onderweg zijn en lang moeten wachten voordat ze uiteindelijk gehoord worden.

Als de apparatuur uitvalt, loop je wel tegen problemen aan. Bijvoorbeeld dat iemand uit de termijn kan lopen. Volgens Mos is het redelijk onwaarschijnlijk dat de verbinding de hele dag uit valt, omdat de techniek steeds beter wordt. Daarnaast houdt de raadkamer er nu ook al rekening mee dat als iets voorvalt, je altijd nog tijd hebt om een verdachte bij de volgende raadkamer te horen. Daarnaast is er altijd de mogelijkheid om de raadkamer incidenteel bij elkaar te laten komen, maar dat is een uitzondering.

Mos voorziet geen problemen voor de positie van de tolk, als videoconferentie wordt ingevoerd in de raadkamer.

Per geval moet aan de rechtbank worden overgelaten of videoconferentie wordt toegepast. De rechtbank is volgens Mos altijd welwillend om te kijken naar iemand zijn persoonlijke omstandigheden. Ze vindt het te star om landelijke richtlijnen op te stellen. De rechtbanken kunnen wel met landelijke richtlijnen komen, maar dit kun je volgens Mos beter aan de rechters overlaten. De richtlijnen moeten eenvoudig gewijzigd kunnen worden. Je kunt volgens haar wel stellen dat in het belang van de naleving van het gelijkheidsbeginsel aan te raden is om bepaalde beginselafspraken te maken. Mos vindt niet dat je kunt stellen dat, indien er geen landelijke afspraken gemaakt worden, het in strijd is met het gelijkheidsbeginsel.

Bijlage W   Uitwerking interview Dhr. R.R. Joesoef Djamil¹⁹

Openbaar Ministerie 's-Gravenhage

Functie: Officier van justitie

Datum: 24-04-2009

Tijd: 15.30-15.45u

De heer Joesoef Djamil (hierna te noemen: Joesoef Djamil) heeft één videoconferentie met Oostenrijk meegemaakt. Het verhoor betrof een getuigenverhoor in het kader van rechtshulp. De eerste poging om het verhoor te laten plaatsvinden mislukte, omdat de verbinding een technische storing had. Joesoef Djamil merkt op dat ze vanuit Nederland wel de getuige konden zien, maar de getuige kon niet horen wat er werd gezegd. De R-C heeft toen beslist dat het verhoor geen doorgang meer kon hebben. Na ongeveer vier maanden vond er opnieuw een verhoor plaats. De zaak leende zich voor videoconferentie. Het betrof twee ambtenaren van een Oostenrijkse gemeente en daardoor betrof het een zakelijk verhoor. Joesoef Djamil kan zich voorstellen dat als het verhoor bijvoorbeeld een slachtoffer bevat, je de sfeer wilt proeven en de non-verbale communicatie wilt zien. De non-verbale communicatie is minder goed zichtbaar bij een videoverhoor dan bij een verhoor dat face-to-face plaatsvindt. Er waren bij het verhoor twee tolken aanwezig, één in Oostenrijk en één in Nederland. Het verhoor verliep echter goed.

De invoering van videoconferentie in de raadkamer is volgens Joesoef Djamil efficiënt, omdat logistieke problemen verdwijnen bij de aanvoer van verdachten. Hij verwacht niet veel problemen met het gebruik van videoconferentie. Wel voert hij aan dat je de non-verbale communicatie mist. Dit is geen aantasting in de rechten van een verdachte, omdat vooral naar de inhoud van het dossier gekeken wordt. Er wordt gekeken of er nog ernstige bezwaren zijn tegen een verdachte, zodat hij op gegronde redenen voorlopig gehecht is. Daarnaast heeft een verdachte recht om zich te laten bijstaan door een advocaat. De advocaat zou volgens Joesoef Djamil aanwezig moeten zijn bij zijn cliënt, dat zou de ideale situatie zijn. Als een advocaat niet bij zijn cliënt kan zijn, moet er een videovoorziening aanwezig zijn, zodat de cliënt met zijn advocaat kan overleggen. Als je vindt dat je door middel van videoconferentie de rechten van een verdachte enigszins aantast, moet je volgens Joesoef Djamil compenserende maatregelen nemen, bijvoorbeeld de mogelijkheid creëren van een ruimte waarin de advocaat met zijn cliënt door middel van videoconferentie kan overleggen. De positie van de tolk komt volgens Joesoef Djamil niet in gevaar door het toepassen van videoconferentie. Volgens hem kan de tolk aanwezig zijn op de rechtbank. In het kader van de rechtsgelijkheid vindt hij dat het goed is als er landelijke regels worden opgesteld bij het toepassen van videoconferentie. Joesoef Djamil verwacht geen grote problemen, als videoconferentie landelijk wordt ingevoerd. Er zouden volgens hem wel technische problemen kunnen spelen.

---

¹⁹ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Bijlage X   Uitwerking interview Mw. H. Baan²⁰

Openbaar Ministerie 's-Gravenhage

Functie: Officier van justitie (landelijk Parket in Rotterdam)

Datum: 08-05-2009

Tijd: 16.40-17.00u

Mevrouw Baan (hierna te noemen: Baan) is inmiddels zeven jaar werkzaam als OvJ. Ze werkt nu als OvJ bij het Landelijk Parket. Baan geeft aan dat het verschil tussen een 'gewone' OvJ en een OvJ bij het Landelijk Parket vooral zit in het soort zaken die behandeld moeten worden. In de regio behandelt een OvJ kleine tot middelgrote zaken, bij het Landelijk Parket alleen grote zaken. Het Landelijk Parket heeft een aantal aandachtsgebieden, te weten: terreur, oorlogsmisdrijven, internationaal georganiseerde criminaliteit, witwassen en mensenhandel/smokkel. Het gaat volgens Baan om langdurige onderzoeken, waarbij veel internationale connecties een rol spelen.

Baan heeft twee keer een videoconferentie inzake rogatoire commissie meegemaakt, met de landen Chili en Spanje. Ze geeft aan dat de mate van overeenkomst met gewoon horen afhangt van het land waar de videoconferentie mee plaatsvindt. De faciliteiten van het land zijn van grote invloed op bijvoorbeeld de kwaliteit van de verbinding. Hebben ze beschikking over hoogwaardige, moderne apparatuur? Baan merkt op dat er veel zaken worden gedaan met Zuid-Amerika en dat de autoriteiten daar zelf niet over apparatuur beschikken om videoconferentie toe te passen. Meestal wordt daarom besloten een tijdelijke videoverbinding te regelen op de Ambassade. Dit is een keuze gebaseerd op kostenafwegingen, want een groot aantal personen naar Zuid-Amerika sturen kost veel geld. De verdediging voert in deze gevallen vaak bezwaren aan tegen videoconferentie, omdat ze zekerheid willen over het verhoor van de juiste persoon. Baan merkt op dat dit 'probleem' deels kan worden ondervangen door ervoor te zorgen dat het verhoor plaatsvindt onder het regime van de plaatselijke autoriteit. Ze merkt dat het van de kwaliteit van de beelden afhangt hoeveel sfeer je van het verhoor meekrijgt. De kwaliteit van de beelden waren in de verbinding met Chili veel beter dan met Spanje. Tijdens de videoconferentie met Spanje, viel de verbinding een aantal keren uit. In Chili kwam de verbinding eerst niet tot stand, waardoor het verhoor vertraging op liep. Er is gewacht totdat de verbinding tot stand kwam.

In de raadkamerprocedure zit de winst van het toepassen van videoconferentie in het aanvoeren van verdachten. Baan merkt op dat bij het aanvoeren van verdachten sprake kan zijn van vertraging, omdat het vervoer vast staat. Baan denkt dat het zeker voordelen heeft om videoconferentie in de raadkamer toe te passen. Dit voordeel uit zich logistiek gezien in het niet meer hoeven aanvoeren van een verdachte. Daarnaast kan het voor de verdachte een voordeel zijn, niet meer een hele dag onderweg te zijn voor een verhoor in de raadkamer. Het verhoor is voor een verdachte minder belastend, maar of hij het ook een voordeel vindt, is voor Baan niet honderd procent zeker. Een ander voordeel is wel dat de tijd van de rechtbank efficiënter besteed kan worden, op voorwaarde van het tot stand komen van de verbinding. Ze geeft aan dat op dit moment problemen kunnen spelen bij de aanvoer van verdachten vanuit het cellencomplex naar de raadkamer. Dat kan voor een vertraging van vijf minuten zorgen.

Baan vindt dat videoconferentie de voorgeleiding bij de R-C niet kan vervangen. De R-C vormt als rechter een beeld van de verdachte als persoon. Door middel van videoconferentie krijg je niet precies mee hoe een verdachte in zijn vel zit en hoe hij echt is.

---

²⁰ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Ze kan zich voorstellen dat de beslissing of een persoon nog negentig dagen (langer) vastzit niet via videoconferentie genomen kan worden. Bijvoorbeeld als iemand psychische problemen heeft. Er zal moeten worden gekeken naar de verdachte en naar de omstandigheden waaronder het feit gepleegd is. Bij een verlenging vindt Baan dat je videoconferentie in de raadkamer goed kunt toepassen.

Volgens Baan is het altijd goed om landelijk gezien één lijn te trekken voor wat betreft het wel of niet toepassen van videoconferentie. Het kan volgens haar geen kwaad om tot een basisstramen te komen, waarin wordt bepaald wanneer gebruik wordt gemaakt van videoconferentie. Ze merkt op dat echter geen één zaak gelijk is, omdat dit samenhangt met de persoon van de dader, van het slachtoffer en de omstandigheden waaronder een delict gepleegd is. Het uitgangspunt is volgens Baan dat er zoveel mogelijk afstemming moet zijn, maar er ruimte wordt gelaten voor persoonlijke afweging.

Vanuit haar positie als officier ziet Baan dat de relatie tussen een advocaat en de verdachte erg kan verschillen. Het hangt van de persoonlijke taakopvatting af of een advocaat kan leven met het bijstaan van zijn cliënt op afstand. Baan merkt op er ook nu problemen zijn tijdens een verhoor terwijl de advocaat aanwezig kan zijn, omdat hij bijvoorbeeld 's ochtends een rechtszaak in Rotterdam heeft, 's middags een voorgeleiding in Amsterdam en ook een zitting bij het Hof in 's-Gravenhage. Er kan door de krappe termijnen geen rekening worden gehouden met de agenda van de advocaat.

Een advocaat moet een goede verdediging kunnen voeren. Dit kan volgens Baan betekenen dat een advocaat met zijn cliënt in persoon moet kunnen overleggen. Wat daar dit het dichtst bij komt, is een videolink tussen de verdachte en de advocaat.

Als een tolk bij de toepassing van videoconferentie aanwezig is bij de verdachte, moet kunnen worden gewaarborgd dat het gaat om een geregistreerde tolk. Als daaraan tegemoet gekomen is, maakt het volgens Baan geen verschil waar de tolk aanwezig is.

Bijlage Y   Uitwerking interview Mw. R.C. Stijnen²¹

Rechtbank Utrecht

Functie: Rechter, hiervoor R-C te 's-Hertogenbosch

Datum: 09-04-2009

Tijd: 10.10-10.40u

Mevrouw Stijnen (hierna te noemen: Stijnen), heeft als R-C in 's-Hertogenbosch een getuigenverhoor meegemaakt met een getuige in Australië. Dit verhoor heeft niet in het kader van de pilot (uit 2001) plaatsgevonden, maar op grond van de wet, na de invoering van de wettelijke regeling videoconferentie. Via een collega hoorde Stijnen dat in Roermond ook al verhoren via videoconferentie waren gedaan met landen in Europa en dat deze ervaringen erg positief waren. Ze heeft toen het initiatief genomen om videoconferentie toe te passen bij dit getuigenverhoor in Australië. Allereerst zijn de OvJ en advocaten benaderd, welke hun toestemming voor het horen via videoconferentie hebben verleend. Via de Afdeling Internationale Rechtshulp in Strafzaken is het verzoek tot videoconferentie ingediend. Het feitelijk contact leggen met Australië is via het ICTRO gegaan. De apparatuur was ook van het ICTRO. In Australië werd het verzoek tot het verhoren van de getuige snel opgepakt. De apparatuur werd tijdelijk ter beschikking gesteld. Er zou eventueel naar Utrecht kunnen worden uitgeweken om daar het verhoor plaats te laten vinden, maar dit hoefde uiteindelijk niet omdat de apparatuur ter beschikking werd gesteld.

Eerst werd een proef gedraaid om te kijken of de verbindingen allemaal tot stand kwamen, omdat dat nog niet vlekkeloos verliep. Op de dag van het verhoor kwamen de verbindingen goed tot stand. De getuige was een Nederlander die naar Australië verhuisd was. De autoriteiten in Australië vonden het goed dat de getuige in het Nederlands gehoord werd. Er was geen rechter bij het verhoor aanwezig. Niemand bemoeide zich er mee.

Stijnen geeft aan dat ze de getuige heeft kunnen horen, net alsof hij tegenover haar zat in de rechtbank omdat ze hem helemaal kon zien. Haar ervaring is dat de procespartijen niet direct met elkaar praatten, omdat er tijdens het verhoor vertraging in de verbinding zat. Stijnen vindt dat je altijd op een andere manier contact hebt als mensen niet fysiek in dezelfde ruimte zijn. Ze geeft aan dat, hoe vervelender het onderwerp wordt, des te moeilijker het verhoor is.

Tijdens het verhoor is de verbinding één keer weggevallen. Eerst viel het beeld weg en daarna ook het geluid. De apparatuur werd toen opnieuw opgestart en daarna kon het verhoor verder plaatsvinden. Tijdens dit verhoor konden de procesdeelnemers elkaar goed zien. Het blikveld van de camera was echter vrij klein.

Van een rechter gaat een autoritaire werking uit als deze aanwezig is in dezelfde ruimte als een getuige of een verdachte. Dit effect is in geval van videoconferentie minder. Hiermee bedoelt Stijnen niet dat iemand bang moet zijn van een rechter, maar een getuige moet de waarheid spreken en via videoconferentie komt de mededeling dat de getuige onder ede staat minder goed over.

De ervaring van Stijnen bij het horen in de raadkamer bij de gevangenhouding is, dat deze procedure razendsnel gaat. Het is een globale, maar belangrijke behandeling. Verdachten hebben vaak niets toe te voegen en ook advocaten hebben vaak geen toevoegingen. Ze is van mening dat videoconferentie in de raadkamer wel moet kunnen worden toegepast,

---

²¹ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

omdat de behandeling tijdens de raadkamer productiedraaien is en er niet heel diep op de zaak in wordt gegaan. Dit is anders dan de voorgeleiding terzake van de bewaring bij de R-C. Daar gaat veel tijd in zitten. De raadkamer geeft een tweede rechterlijk oordeel over de voorlopige detentie. De verdachte heeft bij de R-C (bij de voorgeleiding) al een verklaring afgelegd en die kent de raadkamer. Dat maakt dat onder andere de boordeling wat sneller verloopt.

Stijnen vindt dat een verdachte recht heeft op aanwezigheid van zijn advocaat. Het is voor een verdachte een heel ander gevoel als zijn advocaat op de rechtbank aanwezig is. Een voorbeeld van dit gevoel is dat de advocaat niet kan overleggen met zijn cliënt tijdens de procedure als hij op de rechtbank is, maar zijn cliënt wordt verhoord via videoconferentie in het HvB. Een advocaat is ook een steun, hij zit schouder aan schouder met de verdachte. Stijnen is van mening dat dit een praktisch bezwaar zou kunnen zijn tegen de invoering van videoconferentie. Ze denkt dat de advocatuur er niet mee zou instemmen als ze door de invoering van videoconferentie niet meer bij hun cliënten in het HvB aanwezig zouden kunnen zijn in verband met de afstand. Er moet dan een heel andere planning gemaakt worden. De advocaten kunnen nooit allemaal bij hun cliënten zijn. Advocaten zijn vaak gebonden aan een arrondissement, terwijl zijn cliënt vaak niet in een HvB in hetzelfde arrondissement wordt geplaatst. Dit probleem kan je volgens Stijnen dus alleen ondervangen door de advocaat aanwezig te laten zijn in de rechtbank. Verdachten worden door het hele land geplaatst. Ze vermoedt dat het praktisch gezien moeilijk is om de verdachte in zijn eigen arrondissement te plaatsen. Uiteindelijk is het volgens Stijnen praktischer om verdachten via de busjes van DV&O aan te voeren, want het vergt een enorme logistieke planning om videoconferentie in de raadkamerprocedure te gaan toepassen. Ze geeft aan dat je niet moet willen dat alle zittingen van de raadkamer via videoconferentie worden gedaan. Deze methodes moet je volgens haar onder bepaalde omstandigheden doen, bijvoorbeeld met verdachten die in een penitentiair ziekenhuis liggen. Bij procedures waar hele strakke termijnen voor gelden, is het moeilijk om het horen via videoconferentie toe te passen. Er is geen flexibiliteit om bijvoorbeeld de tijd tussen de zittingen in, ruim in te plannen of de zitting een dag te verzetten, zodat advocaten bij alle cliënten in het HvB kunnen zijn tijdens het verhoor.

Het horen bij de gevangenhouding is niet bedoeld als een wassen neus. Verdachten moeten wel de kans hebben om hun verhaal te vertellen. De rol van een advocaat is bij een buitenlandse verdachte (of een niet-Nederlands sprekende verdachte) heel belangrijk. Hij moet van tevoren goed uitleggen wat de verdachte te wachten staat. Normaal gesproken wordt in een raadkamerprocedure de tolk eerder 'besteld', zodat de advocaat de tolk op de hoogte brengt van de inhoud van de zaak. Volgens Stijnen moet een tolk bij de persoon zitten, waar het tolken bij wordt toegepast. Het is voor een rechter fijn als een tolk synchroon kan mee vertalen. De complicerende factor hierbij is dat er door elkaar heen wordt gepraat. Op het moment dat niet alle procesdeelnemers bij elkaar in één ruimte zitten is dat extra moeilijk. Het fysieke contact tussen alle procesdeelnemers maakt het begrip bij de procesdeelnemers volgens Stijnen makkelijker. De tolk zou bij videoconferentie bij de verdachte moeten zijn, volgens Stijnen, maar dan is volgens haar de tolk alsnog een complicerende factor in de communicatie. De vraag bij de invoering van videoconferentie is, of je wel zoveel moeite moet doen. Wat levert het op? Als er technische mogelijkheden zijn, hoef je er volgens Stijnen nog geen gebruik van te maken. Ze geeft aan dat haar collega's (R-C in 's-Hertogenbosch) twijfels hadden of videoverhoor wel voor alle buitenlandse getuigenverhoren gebruikt kon worden. Dit speelde net na de invoering van de wet, toen er nog geen ervaring mee was. In eenvoudige zaken is volgens Stijnen videoconferentie een goede oplossing.

Toen Stijnen zich bezig ging houden met videoconferentie, was het voor haar onduidelijk wie dit soort verhoren al toepaste en waar de apparatuur al aanwezig was.

Bijlage Z   Uitwerking interview Dhr. F.J. Klunder²²

Rechtbank 's-Gravenhage

Functie: Tolk

Datum: 02-04-2009

Tijd: 15.00-15.15u

De heer Klunder (hierna te noemen: Klunder) werkt inmiddels zo'n negentien jaar als tolk. Hij heeft tussen de tien en vijftien keer vertaald bij videoconferentie in het strafrecht (rogatoire commissie). Hij is als tolk dan aanwezig op de rechtbank in Nederland en is niet fysiek aanwezig bij de getuige. Zijn ervaring met het gebruik van videoconferentie is dat lichaamstaal niet goed zichtbaar is. Vaak zijn getuigen zenuwachtig en bovendien is videoconferentie spannend en ze kunnen bang zijn. Videoconferentie is een barrière bij het tolken, omdat getuigen vaak niet durven aan te geven als ze iets niet begrijpen. Klunder geeft aan dat hij met videoconferentie niet altijd door heeft of iemand iets niet begrijpt. Dus ziet hij juist aan kleine dingen of iemand het wel of niet begrijpt.

Het is voor een tolk lastig om te tolken voor mensen met een andere cultuur. Hij noemt hierbij het voorbeeld van mensen die spreken als een waterval. Knelpunten bij het gebruik van videoconferentie zijn voorts vertraging. Dat doet zich vrijwel alleen bij intercontinentale conferenties voor. In dat geval duurt het enkele seconden voordat de audio de andere kant bereikt heeft en dit geeft een vervreemdend effect. Met dit effect moet rekening gehouden worden met het tolken. Men moet dus even wachten nadat de gesprekspartner is uitgesproken. Dat maakt simultaantolken²³ lastig. Mensen hebben soms moeite met simultaan tolken. Klunder zegt dan: *'U moet naar mij luisteren en niet naar de gesprekspartner, want ik vertaal'*. Dan wordt er vaak gezegd: *'Kunt u niet consecutief vertalen?'*. Als er razendsnel enkele volzinnen gesproken worden, kan een tolk dat onmogelijk exact weergeven. Klunder vindt het geen goede zaak dat je bij videoconferentie, toegepast bij rogatoire commissies, niet weet onder welke omstandigheden iemand is aangevoerd. Bepaalde omstandigheden kunnen allemaal meespelen in hoe er wordt gecommuniceerd.

Er worden veel strak geplande raadkamerzittingen na elkaar gehouden op één dag. Die lopen allemaal uit, ook zonder het gebruik van een tolk. In de raadkamer kun je als tolk niet anders dan simultaan en vaak ook nog samenvattend vertalen. De voorzitter, OvJ en de raadsman/vrouw praten daar razendsnel. Hij voorziet problemen voor de communicatie tussen tolk en verdachten bij raadkamerzittingen. Een verdachte die vastzit heeft meer dan voldoende tijd om na te denken en zit met veel vragen. Klunder geeft aan dat anderstaligen meestal geen familie hebben. Ze hebben meestal niemand om mee te overleggen, behalve de advocaat, die zij altijd vlak voor de raadkamerzitting even kort kunnen spreken. In het begin van de detentieperiode is alles nieuw voor hen. Ze weten niet wat hen boven het hoofd hangt. Dat in combinatie met het voorgaande kan hen bijzonder nerveus maken. Klunder voorziet inefficiënte communicatie met verdachten die bij raadkamerzittingen de bijstand van een tolk behoeven.

Klunder geeft aan dat hij als tolk professioneel genoeg is om in allerlei settings te tolken. Het gaat bij het tolken om de positie van de verdachte en als die ernstig benadeeld wordt, vindt hij dat hij zijn taak niet naar eer en geweten, onpartijdig, eerlijk en nauwgezet kan uitvoeren.

---

²² Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

²³ Simultaantolken houdt in dat een tolk direct vertaald en er dus door elkaar heen wordt gepraat.

Een goede tolk moet meteen kunnen ingrijpen in situaties waarin hij/zij denkt dat zich een communicatiestoring voordoet. Met dit systeem heeft hij niet altijd volledig overzicht.

Bijlage AA   Uitwerking interview Dhr. R.J.G.H. Seerden²⁴

Rechtbank Maastricht

Functie: Rechter (Vreemdelingenrecht)

Datum: 07-04-2009

Tijd: 11.45–12.30u

De Raad voor de Rechtspraak heeft beslist dat met de pilot videoconferentie in het vreemdelingenrecht in Maastricht is gestart. TNO heeft de technische eisen opgesteld, naar aanleiding van de ervaringen die bij de Rechtbank 's-Hertogenbosch waren opgedaan. De zittingszaal is qua belichting en geluid geschikt gemaakt voor het gebruik van videoconferentie.

De heer Seerden (hierna te noemen: Seerden) heeft, zolang de videoconferentie wordt toegepast, het nog niet meegemaakt dat een advocaat in verzet is gekomen tegen het gebruik van videoconferentie in een vreemdelingenbewaringszaak.

Praktische knelpunten die Seerden heeft meegemaakt zijn dat een verbinding tijdens de zitting voor kortere tijd uitviel, er anderszins technische problemen waren (vertraging stemgeluid in relatie tot beeld) of dat tolken te laat zijn op de detentielocatie. Vooral de twee eerder genoemde punten kunnen extra knellen bij gebruik van videoconferentie. Seerden geeft aan dat als de verbindingen in het hele land uitvallen grote problemen kunnen ontstaan. Het gebruik van videoconferentie valt of staat volgens hem met betrouwbare techniek. Als de verbinding uitvalt, kunnen niet gelijk vervangende busjes voor vervoer worden ingezet. In Maastricht wordt op maandag de vreemdelingenbewaring gedaan door middel van videoconferentie. Als de verbinding uitvalt, kunnen deze zittingen volgens Seerden op een andere rechtbank bijvoorbeeld op een dinsdag worden gedaan. Als er problemen ontstaan met videoconferentie kunnen die, volgens Seerden, groter zijn dan de problemen die zouden kunnen ontstaan bij het vervoer door middel van busjes. Er zal een goed back-up systeem moeten zijn om de problemen op te lossen.

Het is voor Seerden belangrijk dat een advocaat bij de vreemdeling moet kunnen zitten (telepleiten). Indien een advocaat aanwezig is op de rechtbank en de vreemdeling op de detentielocatie (telehoren), kan de advocaat de gelegenheid gegeven worden om telefonisch te overleggen met de vreemdeling als deze hierom verzoekt. Seerden heeft dat echter nog niet meegemaakt. Tijdens de zittingen die Seerden heeft gedaan, was de tolk altijd bij de vreemdeling aanwezig op de detentielocatie. Seerden heeft één keer meegemaakt dat stukken tijdens de zitting zijn ingescand met het hiervoor aangeschafte apparaat.

Seerden heeft ongeveer zes jaar geleden ervaring opgedaan, als rechter in de raadkamerprocedure. Hij ziet vanuit de complexiteit van de zaken weinig verschil tussen het gebruik van videoconferentie in de raadkamer (gevangenhouding) en vreemdelingenbewaringszaken. Volgens hem is er wel een verschil tussen videoconferentie in beide situaties voor wat betreft het contact tussen de advocaat en cliënt. In het strafrecht (raadkamer gevangenhouding) heeft een verdachte vaak een nauwere band met zijn advocaat (ze willen wellicht ook bij elkaar zitten). In het vreemdelingenrecht komt het bij bewaringszaken voor dat een vreemdeling voor de zitting nog niet met zijn cliënt gesproken heeft. Volgens Seerden ligt hier ook een taak voor de advocatuur.

---

²⁴ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.

Videoconferentie vindt in kader van het vreemdelingenrecht alleen plaats bij 'eerste beroepen'. Als er in vervolgberoepen een zitting plaats vindt komt de vreemdeling alleen als daarom gevraagd wordt door de eisende partij.

De ervaring met videoconferentie omschrijft Seerden toch als 'niet helemaal natuurlijk'. Hij merkt op dat je verwacht dat partijen bij elkaar in de zittingszaal aanwezig zijn, waar ook de rechter zit.

Volgens Seerden is het wenselijk om in de toekomst rechtbankbrede criteria op te stellen wanneer rechtbanken wel of geen toepassing aan videoconferentie geven. Het is soms onduidelijk waarom in bepaalde vreemdelingenbewaringszaken wel en in andere geen gebruik van videoconferentie wordt gemaakt of juist voor telehoren of -pleiten wordt gekozen. Hij acht videoconferentie alleen geschikt voor goed gestructureerde, niet te ingewikkelde zittingen, anders kan het op afstand communiceren (zeker als eiser en gemachtigde niet bij elkaar zitten) problemen opleveren.

Bijlage BB   Uitwerking interview Dhr. M.J.N. Vermeij²⁵

Sjöcrona van Stigt Advocaten, 's-Gravenhage

Functie: Advocaat

Datum: 15-04-2009

Tijd: 14.00-14.15u

De heer Vermeij (hierna te noemen: Vermeij) heeft een zaak gehad waarin een getuige moest worden gehoord in een strafzaak in eerste aanleg. Het probleem was hierbij dat de getuige een Amerikaan was en moest worden gehoord. De zaak speelde bij de Rechtbank Amsterdam. Vermeij merkt op dat het niet eenvoudig is om iemand voor één verhoor naar Nederland te laten komen. Het videoverhoor zou eind december 2008 plaatsvinden. De ruimte die daarvoor gebruikt zou worden bleek niet aan de gestelde eisen te voldoen. Er is toen naar een nieuwe datum gezocht, waarop het verhoor alsnog zou kunnen plaatsvinden. Dit is niet gelukt, omdat er agendaproblemen een rol speelden. Inmiddels was het februari dit jaar en de getuige moest in Nederland zijn. Het verhoor is daarom in de periode gepland waarin de getuige in Nederland was. Zodoende heeft het verhoor op de 'normale' manier plaatsgevonden.

Vermeij merkt op dat hij in de raadkamer de voorkeur geeft aan een face-to-face verhoor. Hij zou naar alle waarschijnlijkheid in verzet gaan tegen het horen door middel van videoconferentie. De reden hiervoor ligt voor hem in het niet hebben van direct contact. Er is volgens hem sprake van een bepaalde afstand, welke verder gaat dan een 'virtuele glasplaat'. Ook kan er mogelijke ruis ontstaan door slechte ontvangst. De ervaring van Vermeij met virtuele hulpmiddelen in de rechtszalen is niet positief. Hij noemt hierbij het voorbeeld van het gebruik van een beamer. Dat levert volgens hem al 'de grootst mogelijke ellende' op. Door deze problemen krijg je allerlei storingen in het verhoor en dat lijkt hem niet bevorderlijk.

Volgens Vermeij is het niet zo dat advocaten tegen vernieuwingen zijn. Hij noemt hierbij het voorbeeld van invoering van elektronische dossiers. Hij vindt dit zelf een goed middel. Vermeij vindt het niet wenselijk om te telehoren. Hij zou dan graag bij zijn cliënt zijn in het HvB. Vermeij denkt dat er redelijk frequent technische problemen zullen ontstaan. Zijn ervaring met de apparatuur op de rechtbank en de PI's zijn niet positief. Hij geeft aan dat hiernaast het contact (de non-verbale communicatie) met zijn cliënt lijdt onder de toepassing van videoconferentie. Zelfs al werkt de apparatuur goed, is het toepassen van videoconferentie voor Vermeij toch een aftreksel van het horen van een verdachte in een face-to-face situatie. Hij denkt dat de toepassing van videoconferentie al snel in strijd is met het recht van een verdachte op bijstand van een advocaat, persoonlijk en face-to-face (als er sprake is van telehoren). Vermeij merkt op dat als je als advocaat bij je cliënt aanwezig bent, je minder zicht hebt op de raadkamer. Je mist de non-verbale communicatie, waar je normaal gesproken veel uit kunt afleiden.

De tolk is een factor die voor extra problemen kan zorgen. Vermeij geeft aan dat een tolk altijd leidt tot vertraging in de communicatie. Het hangt ook van de kwaliteit van de tolk af. Vermeij vindt niet dat videoconferentie een aantasting is van het recht op een tolk. De tolk is een soort instrument in de communicatie.

De raadkamer is in feite lopendebandwerk, de zaken worden in een snel tempo afgewerkt. Indien je een procedure zou moeten kiezen waar je videoconferentie zou toe passen, zou het volgens Vermeij bij deze procedure het minste kwaad kunnen.

---

²⁵ Om de uitwerking van het interview leesbaar te maken, is er niet voor gekozen om alles vanuit het perspectief van de respondent te schrijven. Alles wat in de uitwerking van het interview staat, is wel door de respondent gezegd.